

Hind 40 marka

ROMAAN

No 6

SISU:

Oevre Richter-Frich: Kuldne katk.

H. Courths-Mahler: Sinust küll ei lahku ma!

August Strindberg: Muinasjutt S. Gotthardilt.

Manfred Kyber: Õige üürnik.

Granville Smith: Kas unenägu?

Rud. Rich. Hofmeister: Rongikäik.

Hendr. Adamson: Leib.

Max Pemberton: Linn mere all.

**KIRJASTUS-OSAÜHISUS "ARENK",
TALLINN, 1924. III. AASTA KÄIK.**

Riidekauba tarvitajaid rahuldab suure walikuga, hea kaubaga ja õiglaste hindadega

Helsingi riidekauplus

TALLINNAS, W. Karja tänaw 7/24, Kõnetr. 12-09.

SUURES WALIKUS: Inglis-, Soome- ja kodumaa wabrikute riided. Willased kleidi-, mantli- ja kostüümiriided. Pesu-, linsed-, mööbli-, madratsi- ja põrandariided. Seinawaibad, kardinad, wooditekid, suured rätikud, laudlinad, wahariie jne. jne.

Äri laiendatud ruumide ja täiendatud senini puudunud kaupadega.

HEINR. LAGUS

Tallinn, Müüriwahe t. 16, uks B.

Telefon 12-53.

Ladus alati saadawal:

Nafta

Masuut

Petroleum

Bensiin

Masina-

Tsilindri-

Mootor-

Waseliin-

Spindli-

Wärnits

Wankrimääre

Karbolineum

Terpentiin

Puutõrw, Katusetõrw, Katuspapp,
Seebikiwi, Liim, Kriit, Pesusooda.

õli

Romaan

Nr. 6

Ilmub kaks korda kuus.

1924

III aastakäik.

Kuldne fatt.

Norra kirjniku Debre Richter-Frich'i romaan.

6

„Merewäesõburid näikse rahutuks jääwat, jatkas ta ja tõstis Natašha põlvilt üles. „Jääge nüüd rahulikult, preili . . . Annan Teile mingisuguse võimaluse, Jacques Delma, enam ma ei või. Kuulsin, kui Marjerile ütlesite, et Teil salatee ja meelenumastu on. Kui see õige on, siis on Teil ju võimalik fjordist lahkuda . . . Uga mõtelge selle peale, et just saare ees torpeedopaat seisab, kes 23 sõme tunnis teeb, ja et Teil Horteni juures tee kinni mõidakse panna. Ja nüüd rutake . . .”

Ta ei suutnud lõpetada.

Natašha oli ta kaela ümbert kinni kahmanud ja suubles teda

Delma mõttis ta käest kinni ja pigistas seda.

Fjeld waatas kohmetult ringi.

Ta oli üksi John Marjeriga ja norškawa kujuriga. Keemil ei olnud oma seisukoha muutnud. Ta istus norus peaga ja wahtis tarretult kangusesse.

Kiwikelbri ühes nurgas seisis väike sulatusahi, waltšmasin, ääremasin ja rahapress. Wiimse all seisis isingilask.

Fjeld pistis kae sellesse.

See oli ääreni 20-frangilisi kuldrahasid täis.

Fjeld waatas neid, need kõik olid särawat ja uned.

Siis läks ta edasi.

Suur klaaskuul polnud veel tühi.

Fjeld mõttis kinni lühikesest löstefangist, mis näitas mõlemaid poolkuule koku surumat. Ta katsus üht mustjaspruuni tükki wälja wõtta. Minult suure waewaga läks tal korda kompakt massi maha weeretada. See oli alles pehme ja painduw nagu taigen. Ta kriimustas seda noaga ja kahwatu kuldkäär paisstis temale wastu.

Fjeld sükkas tüki jalaga pillawalt ja põlgelikult kõrwale.

„Thomas Morusel oli õigus,” sofstas ta, „kui ta kulda wihkama õpetas. Kuld on kõige põlgamiswäärilisem kõigist metallidest. Orjaksid peaks äraneeatud kuldkettidega üksteise kätte seotama, kurjategijatele tuleksid tundemärgina külge riputada igaweseks häbits kuldkõrwarõngad ja sõrmused; meie, wabad mehed, peakime endid ehtima raua ja terasega! Mit ütlez wana luuletaja, „Utopia“ suremata meister. Nüüd pöörab ta weel hauas teise külje, see tubli angetšaks. Sest nüüd on kullasaaga lõpnud! Irimefugu on jälle rändamas wanasse „Utopiasse.”

Siis läks ta John Marjeri juure ja wõttis ta ettemaatlikult sülle . . .

Kujur tõusis äkki ja hõõrus filmi.

Ta et ilmutanud wähematki timestust, kutnagi, et üks wõõras ta sõbra koopast wälja kandis. Wärsfemil sõrmil lobas ta pubelt järele ja filmitfes selle fsu. Ja nähes, et kõik korras oli, tõusis ta waewaga üles ning kõmpis pikkamisi oma isanda ja meistri järele, wastu suurte waimunde ilusale unustusele ja kindlale publepaigale: nõbrameelsusele ja wiinale.

27.

Wiime aupauk.

Rõmatas suurtütipauk.

Fjeld waatas aknast wälja. Ta oli John Marjeri wäikses kontoris wiiletsale sohvale asetanud, kontoris, kust wiimastel kuudel jandanded miljonid olid wälja läinud.

Üks meremäesõdur tormas tuppä.

"Saare läänepälbalt läks üks mootorpaat merele," hüüdis ta hingetult. "Sõidab Mölenti poole. Ülem palub Teid võimalikult ruttu laewale tulla."

"Tulen kohe," ütles Fjeld.

"Aga ta ei näidanud mingisugust erilist ällatust ega awalbanud ka isäralikkü ruttu. Tä strutas John Marleri wälja, pani talle padja pea alla, waatas kontoris ringi ja jättis joobnud kujurä rahule.

Wana Fabre jäi tugitooli istuma, ja wähtis mõttelid mõlgutades oma ette. Tä näis olewat mingisugune probleem, millest ta jagu ei saanud. Tä silmad uitsid sita ja sinna.

"Olin teiste seitsis barrikaadidel," pomises ta ja tõstis käe, nagu oleks ta mõõka keertanud üle pea. . . Aga mõõk see ei olnud. See oli pudel, kust magusad tilgad woolasid.

Fjeld mõlles weel kaua selle pilbi peale.

Siis pani ta ukse kinni ja läks wälja.

"Kas peame wahid üles seadma?" küsis seerjant.

"Ei," wastas Fjeld, "pole tarwis. Loftholmenil wiibib ainult weel kaks endist inimest."

"Kas ei ole parem rutata? Muudu mõiks mootorpaat pääseba — ta läheb kui tormituul. Kaptän arwas, et. . ."

Fjeld waatas üksluiselt wälja, ja soldat ei leidnud põhjust teda rututada.

"Gai" kapteni nägu punetas erutuselt. Tä seisus laewalael, megafon käes, ja wäriks ärewuse pärast. Kuna ta silmad hüdroplaani tagast tõuswaid walgeid wahulukhje silmitsesid.

"Sõidame," kirjendas ta, "muudu pääseb see kelmikogu. Wäan kihla, et see nende nina-mees on, kes seal põgeneb. Mis Teie arwate, Dr. Fjeld?"

"See on võimalik," wastas Fjeld ükskõiksel. "Aga ta pääseb Hortenist küll waewalt mööda. Ei mälja tema pärast auru raisjata. Saatke Horteni sadamasse seiswatele laewadele säbetelegramm, et nad seal ta tee kinni panewad. Küll me temaga siis juba hakkama saame, kui ta maale peab minema."

"See on tore mõte," ütles noor kaptän, ja ruttas alla telegrafi juure, kuna "Gai" täiel aurul Gulenholmeni poole hakkas sõitma.

Fjeld seisus jägawates mõtetes.

Ta rehkendas.

Ja rehkenduse tulemus ajas teda rahulolles läbi hõõruma.

"35 miili," sõstas ta. "Poole tunni pärast on Delma Boläärdes, ja siis et saa

teda enam fogu Norra laewastik kätte. . . . Onn on nendega, kes armastusetiwwul lendawad."

"Gai" tegi, mis võimalik. Tema teraw nina rullis kaks suurt wahumäge laewa hallidele külgebele ja suits tõusis paksu tulbana ta korstnast.

"Kõik läheb torebasti," ütles Fjeld.

"Aga weel mitte küllalt kiiresti," ümises kaptän. "Me ei jõua talle järele. Mulle näib fोगuni. . ."

"Milline kiirus meil praegu on?"

"24 miili. See on kõige suurem. Aga waadake seal, Dr. . . näid usun ma, on ta meil käes. Sealt tuleb üks torpeedopaat Hortenist ja pöörab Bastö. . ."

Fjeld lahwas.

"Aga hüdroplan on juba Gulholmeni ligibal."

"See ei ätta. Tä peaks 30 miili tegema, kui tahab, et "Drang" maha jääb. Üksainus pauf suuriküga, ja kõik see toredus on läinud."

Kõik nägid, et hüdroplaani koleba kirusega sõitis. Tä oli nagu hiiglakärbes, mis üle peegeltasase mere libises. Tä loorkerges wahus, mis ta kiilwees koflu lot, mängisid kõik wiserkaaremärwid.

Bõnewus oli hirmus.

Kas jõudis "Drang" Bastöst põhjapool järele? . . .

Möödus wiis minutit. . .

Möödus kümme. . .

Kõik lahmas kaptän Fjeldi käsiwarrest kinni.

"See ta on," hüüdis ta. "Kaugel taga. . . aga weel mitte niikaugel, et kuul talle järele ei ulata. Jumal, nüüd nad lajewad. . ."

Ja tõst.

Torpeedopaadi eessteemenist kerkis õhuke suitsuküür, ja umbes 50 meetrit hüdroplaani nina ees kukkus kuul merde.

Aga wälte sõidurist jätkas teed peatamata. Minult wäikse pööraku tegi ta Larkollenti poole. Nähtawasti suurendas ta oma wahet iga sekundiga.

Nüüd järgnes pauf paugule.

Kuulid kukkusid just hüdroplaani kõrwale, peaaegu tä kehä rihwates. Aga wäiksel hüdroplaanil näis olewat õnne.

Fjeld nägi piksilma kaudu Delmat tüüri-ratta kohal kummardawat, oma kehaga Nataschat warjates, kuna mee wahet neist üle woogas.

Misfugune jaht! . . .

Siis lõppes laiskmine.

Hüdroplaani oli nüüd nii maa ligibal, et Larkollenti majad juba lastekäinile tulid.

"Ta on pääsnud," sofstas Sjeld ja wähtis nagu unenäos merele.

Meri seifis nagu peegel täis rahu ja lahebuft. Mitte wähematti tuuledhku polnud tunda. Ja seal seifis Järde tuletorn ja teretas kewadet.

"Nüüd ei saa me enam midagi teha," ütles kapten pettunult ja andis käsu pöörduda. "Tahaksin ometi teada, kes see oli? . . . See on Teile paha, et Te neid kurjawaimu kätte ei saanud!"

"Jah, wäga kahju."

"Kas nad kõik pääsivad?"

"Ei, peakis on Tostenholmenil surnud. Ma leidsin, mis otfsin. Paise on nüüd lahti. Loode-tawaski hakkab maailm nüüd fergemini hingama . . ."

* * *

Poole kiirusega libises "Gal" jälle tagasi ja heitis Tosteholmeni ees antru wälja, kuna Delma hüdroplaani oma põgenemist wabadusse jattas.

Nüüd saadi kummalise nähluse tunnistajaks.

Saare kõige kõrgemal tipul seifis üks sahis juustega, latkenud riietega mees. See oli Brantjuse kujur. Tema kõrwal lamas Mexiko wereköer ja hulus. Ta tõstis oma tulipunase suu ja ta hulumine tõusis üles taewa poole nagu mure ja walu hädatiisa.

Uga Jean Fabre keerutas oma pudelit peakohal. Ta lehwis aja ja ruumi kohal. Nüüd seifis ta jälle barrikaadidel ja kihutas mõitlusele, kunni kuulid ümberringi sadasid. Seal loitis kusaqil üks säde, warsti pidi ta süütama ja ta wanasti kõrist tulid imelikud toonid, mis rewolutsiooni mõitlushümmi meele tuletasid.

Siis kadus kõik määratumahe suitjusambasse. Maa awanes Jean Fabre jalgade ees, hirmus tulekiir piiras teda, patstas ta keha maha ja ta jätised stis jälle üles sinise kewade-taewa poole.

Rogu fjord mürises ja põrus. Määratamad kaljurahnud weeresid merde. Kiwiwihm woolas päatide peale. Oli, nagu hargneks Tosteholmeni siifikond wälja ja imutats maakera tarretanud surnufeha.

Kui suits pilkamist lahkus, oli John Markeri wabrik maataja, ja Tosteholmen seifis lünklikena nagu ennegi oma kohal.

"See on Jumala ime, et siit eluga pääsime," ütles kapten ja pühkis oma peahaawast werd. "Jääralik lugu!"

"Teil on õigus, kapten," ütles Sjeld. "See on ühe geentuse lugu. Jah, weel enam. See on ajaloo peatükk kulla hulkumisest."

28.

Ruldne kait.

Hirmus sofin käis läbi kogu maailmast — mehest meheni, pangast pank, börselt börsle.

Rogu keeruline rahamafin lõhtes ja wärises alusel.

Pangad sarnanesid suurtele, litasti sõbdetud loomadele, kes stia ja sinna wiiklewad, katsudes oma hirmsast foormast lahti saada. Keegi ei teadnud, kust see tuli, aga kõik tundsid, et seltskond kuristikku poole nihkus.

Wägewad Ameerika rahaasutused toetasid ilad selle laosese walguwa põgenemisewastu. Uga weekeeris mõttis nad hõlma ja wiis nad kaasa nagu hõwwilaastud.

Tarretanud pilgul nägid inimesed, et kõik wäärtsused nende käest ära libisesid. Nad märkasid ehmatades, et rahaturu wentiikid ja regulaatorid enam ei töödanud.

Uga kõige hirmsam oli, et kulda palju oli — ta woolas nagu kollane palawik rahaturu soontes, jah, nagu tulejuga, mis kõik maailma panti dhku ahmima enesepõlemise hirmsa tule all.

Urme mõtleme tagasi õnnetute nädalate peale, mil inimesed palawikust hõõguwail silmil oma häda katjusid unustada metstlutes rõõmudes . . .!

Siin tuletame meele ainult neid päiwi, mil nagu sofin läbi maailma käis, et seltskond, see wägew, kuldasülitaw seltskond surmani haige — olla — et pankasid ära sõowat nende oma warandus ja et kuld olla kihwt, mis nende siifikonda põletas.

Rogu haritud maailm näis olewat jõnetuks jäänud hirmsast taudist, millest rahanduse ajalugu alati saab rääkima kui "kuldsest kaitust". Hirmus haigus mõllas oma kõrwalnähtustega — kurssi langemisega ja tabuhirmuga pantades.

Uga ühel päewal oli, nagu puhuks äkki jahutaw tuul palawikus olewa inimsoo peale. Keegi ei teadnud, kust see tuli. Uga ta tõi lahutust ja waluwähendust — nagu ema õrna kää silitus haige lapse otsaesisel.

Sel päewal istus Ralph Burns omas wiljas wäljas Kensingtonis ja luges "Times'i", otjaesine krimpsus.

Äkki ajas ta enda sirgetis ja ta puujalg klobises.

"Mis on?" Küsis ta abikaasa ehmatades.

Kuid ei saanud wastust. Sest wäljas seifis üks auto ja keegi paks wanaherra tuli ruttu läbi aia.

„On mul au ar. Burnsiga rääkida?“ ütles aivääriline gentleman. „Minu nimi on Arthur Thomson ja ma olen Inglise panga president.“

Burns kummardas.

„Neli nädalat tagasi oli mul au Teie eelkäijat siin teretada,“ ütles ta. Sir Arthur kummardas. „Tema langes kulla-anarhistide eesmeseks ohvriks . . . Ja ometi oli ta õnnelik mees. Ma ei soovi kellelegi seda hirmsat aega, mis viimasel kahel nädalal läbi elasime. See oli mõttisus seltskonna olemasolu eest, autoriteedi õiguse eest, olime kuristiku äärel, Burns, waatašime juba alla põhjatumasse sügavusse, kus anarhismi ja kuritegude tiitaniid luuramas olid meie aastatuhanded mana au . . . See oli weeputus, Burns, neetud kulla weeputus!“

„Ah, meil et olnud enam palju aega . . . Aga seal sünnib ime. Seal tuleb üks tundmatu mees, keegi Norra arst. Tema leiab haiguse üles, leiab obstruktsiooni põhjuse ja lõikab katkupaise julgesti lahti . . . Ma et ütle Teile palju, kui väljendan, et meil kõige eest tänu on anda temale. Tema on pahe allika hävitatud ja meile terveksaamiseks näpunäited annud. Mõne päewa eest olemat Norra skäärives üks saar õhku lennanud. See lõhsumine on kogu Euroopat, kogu maailma puhastanud. Üks suur ülesleidus läks kaduma, üks suur ülesleidja sai seal leegimeres surma, aga meil on nüüd abinõusid ennašt kaitsta. Hamburis, Pariisis ja Berliinis on inimest wangistatud, ära on mõetud määratud kuld-rahafogud . . . meie oleme jälle rahaturu wallitšejad.“

„Ja Meššis Dfine on ülespoodud,“ ütles Burns. „See on tore tund.“

Sir Arthur Thompson naeratas.

„Ja meie wana sekretär Murphy on teel afumaadesse. Ta awaldas soovi Austraalia uutesse diamantkaewandustesse minna. Temal ei olla Tasmaania kulla wastu usaldust, ütles ta, nüüd, mil rahwuswaheline komisjon üheainsa tuuletõmbusega . . .“

Alawarawa juurest kajas tugew kellahelin.

Burns tulšatas.

„See on tema,“ ütles ta rõõmsasti.

„Tema?“

„Fjeld muidugi. Waadake, seal ta on, nii, kuidas ta elab ja on.“

Üks awanes.

Jonas Fjeld astus tuppa ja kaelustas Burns'i ilma sõnalaujumata.

Sir Arthur Thomson lähenes sõpradele. Tal olid plšarab filmis.

„Teie olete Jonas Fjeld?“ ütles ta liigutatult. „See on selle mehe nimi, kes igal ajal kõigi Inglise heade kodanikkude südames saab elama. Lord Cavendish ütles enne surma: See mees aitab meid. Ma nägin seda ta filmadest . . . Ja Teie olete meid aidanud. Teie olete suurem kui Jenner, suurem kui Pasteur, sest Teie olete kuldse katku batšilluse üles leidnud.“

„Tunnen meest, kes suurem oli,“ ütles Fjeld ärdalt. „Üksik tulehäng, kes kõige kõrgema teaduse kõrgustel elas. Waene mees, maailma rikkusest hoolimata, mis ta peas peitus. Kulla teerus. Wiimne alkimist.“

„Mis ta nimi oli?“

„Ta nimi oli John Marker,“ ümises Fjeld ja pööras kõrwale, et oma meelelligutust warrata. „Meie kõik oleme tema kõrwal wäikšed. Tema oli üks wõhestest, kes ial sinna Kaanani on waadanud, mis päikšebus meie ees seisab — igawese teaduse tõotatud maale . . .“

Proua Helene Burns aga istus oma toas ja ümistas laulu.

„Olen ometi uudishimulik, mis Burns'i nii wäga erutas,“ soštštas ta oma ette ja šrutas kae „Times'i“ järele, mille ta mees oli kõrwale pannud. Ta filmad langesid suurele pealširjale, mis peaeegu üle weerand lehe ulatas. Seal seššis lihtšalt:

„Kuld kui rahaalus tunnistata kše tänasešt päewast maksuwetaks.“

See ei suutnud proua Helenet imestama panna. Ta naeratas, mõttis sulka jälle kätte ja — ümises oma laulu ebašt.

(Lõpp.)

Sinust küll ei lahku ma!

Sassa kirjandis Hedwig Courths-Mahler'i romaan.

„See oli siis viimne kord, et ma sinu manguvõlad kinni maksin, Sassa — viimne kord. Ära seda unusta. Ja ära arva, et mind veel kord näed nõrgana. Unnan auhõna, kuulled, Sassa, auhõna, et ma sinu manguvõlad viimast korda kinni maksin! Sinu andeksandmata kergemeelsele tarwis riiv ette lüüata. Nii see enam ei lähe. Mul et ole hõnu seda veel kauemini näha. Sel kombel läheb juurimigi warandus kaduma. Sinu estwanemadki elasid ja nautisid elu — minagi pole kisti olnud — aga mänginud et ole veel ükski Kalnoky. Muudu et võiks sina nii hõlgawas seisulorras elada. Sina pead oma noorust nautima — kõik on sinu ees lahti, aga manguvarast tahan ma sind eemal hoida kõigi abinõudega, mis mul on. Sellepärast seon ise oma käd. Ja peale selle kannan hoolt, et sulle enam kuskall krediiti ei anta. Sina et tchi oma kuritegelises kergemeeluses sadatuhandeid pillata ja Kalnokyde kindlat seisukorda kõigutada. Veel tund aega manguvalal, ja sa oled kadunud. Mina sind et päästa seda wannun sulle!“

Mit rääkis würst Zwan Kalnoky kõpsel, waljul näol oma poja Aleksandriga, kes filmal nähtawalt rõhutatult seda kuuldas.

Nüüd tõstis ta pea ja lahmas isa kae järele, kelle trall pill jalamaid pehmines.

„Sul on lahtlemata õigus wihastada, isal. Tean, et hõnnus kergemeelne olin ja ei saa ifegi aru, kuidas see tuli, et jälle mangule andusin.“

„Chl ja küll mulle oiid tdotan id mitte enam manguida,“ ütles würst Zwan etteheitwast

Aleksander punastas.

„Jah, see oli minust suur ülekohtus. Aga inimene ei suuda mõnes meeleolus enese üle walitseb.“

„See ei kõlba mehele, kui ta walitjuse enese üle kaotab, veel pahem on see mehele, kellest kord paljude inimeste hea käekäit ja õnnetus oleneb. Sina saad pärast minu surma Kalnokyde laialdaste maade ja majade omanikuks ja paljud inimesed peamad sinu sõna kuulma. Kes aga tahab teiste üle walitseb, see peab seda kõige pealt õstama enese üle.“

Aleksander ägas ta enesel üle kumma otsaestse. Siis ajas ta enda sirget ja ta filmad wäikufid kõpselt.

„Sul ei pea mitte enam põhjust olema minu wastu rahulolematust tunda, isa; tahan olla mõistlik. Ka ilma auhõnata, mis ja oma

heldele südamele oled koormaks peale wõtnud, oleksin sulle sõna annud, et ma ilal enam ei mängi. Tundsin seki liig suurt häbi, kui jälle meelemärgusele tulin.“

Ta surus paludes isa kätt. See pigistas kõwasti wastu.

„Ära luba midagi; aga ära unusta, et ja ise enda hukutad, kui ja enese üle ei jalka walitseb. Sinul on nit suur kissetulek, et wõlgade tegemine sinu auga kuldagi koku ei sünni.“

„Seda muudu ka ei juhtugi, isa, nagu seda tead. Ma et tea, kuidas ma wõlksin wõlga teha, kui — jah — kui neid neetud mänge ei oleks. Aga — see oli wiimane kord, seda luban sulle!“

Würst Zwan hingas sügawasti ja raskesti. Silmapilgu küsis ta eneselt: kas tegin diett, et iseenast takistan teda veel kord aitamast? Aga seal langes ta pill laual seiswale kwiitungitele. Rahesakümmend tuhat rubla oli ta poja eest maksnud. Lühikese aja sees oli see juba kolmas kord, et ta niisuguseid summast pidi õhwerdama. Kuigi Kalnoky üks riklamatest suguwõsadeft aabeliseo alal olib — manguja wõib kõige riklama waeseks teha. Ja sellepärast oli hea, et ta enast auhõnaga ja wandega sidus Aleksandrile näitamiseks, et seal tema poolt enam abi et ole lootat.

Ruttu lütkas ta kwiitungid sahtlisse ja luskas selle. Siis pööras ta jälle poja poole.

„Nüüd läheme sinu ema ja õe juure; ka nemad on sinu pärast palju muretunde pidanud läbi elama.“

Würst Aleksander hakkas kergemini hingama, kui isa taga toast lahkus. See tund et olnud kerge olnud. Ja Aleksander Kalnoky oli siamaant ainult harwa raskeid tunde tunnud.

Tahtmatult ajas ta oma sirge leha, mis isaarti ihulattisewäe hõlgawat mündrit kandis, püsti, nagu oleks raske koorem ta õlalt langennud. Tema elurõõmsad, päiksepaisteltised filmad kirgastid juba jälle ses wirgutawas üleemeeluses, mis sellele õnnelapsel kõitide südamed wõitis. Ta oli hõlgaw kawaler, ihu ja hõnge omaduste poolest filmapaistew. Ja ta oleks wõinud olla oma perekonnale uhkuseks, kui ta mangumise kireft poleks kaaja kistud.

Isa ja poeg olib mitmest Kalnoky palee toast läbi läinud ja astusid nüüd saalitaolisesse ruumi, mida perekonna liikmed ühiseks kooswõimiseks kasutasid. See oli üks suurejooneliselt sisse seatud elutuba. Seal oli wõluwaid

faminatohte, kõiksugu ismeid, ditwanid ja uhkust täis. Keset tuba seisis suur ümmargune laud, mis raamatuid ja ajakirju täis. Ühe nurgatüna juures, mis äärmiselt wälja ehitatud, seisis wäikestel laudadel kenad korwikesed kättööga. Ka seal oli kaks mugawat tooli. Ja neis istusid daamid kisteise wastas. Tatjana, Aleksandri õel, oli tikkimisöö näpu wahel, kuna wanem daam, würstlinna Maria Petrowna, tema ema, rahutult nefe poole wahtis.

Murelit pilk lendas ta suurtest muusikulist herradele wastu. Targad olid need filmad ja täis südameheadust, aga nad hülgasid ka ülewast uhkuses. Tema ostas oma eluseisulohka nii tarwitada, kuidas see tarwiit oli.

Tema juustes polnud näha weel ainuiski hõbedarwa, kuna ta abilaasa, kes temast wiiseteistkümnend aastat wanem, juba hõbehärmast pead kandis.

Wärst Aleksander ruttas ema juure ja suudles ta kätt. See tõmbas ta pea alla ja suudles poja otsaesist.

"Anna andeks, et sulle muret teen, armas, kallid ema," palus Aleksander tasa.

Ema ohkas tasakesi.

"Pea ma isast olema waljum, Sassa? Mäen — isa ei ole minu peale enam pahane."

Kuna Aleksander siis õe juure astus, andis würstlinna abikaasale kätt:

"Ma tänan sind, Iwan."

"On see siis tännwäart, Maria, kui ma tegin, mis mu süda mind tegema ajas? Aga ta teab nüüd, et tulewikus ta isa südamel riiv ees on."

Würstlinna waatas laste poole.

Tatjana oli elawalt üles karanud, kui herwad tulid. Ja nüüd laelustas ta wenda impulsiwolt ja soojalt. Tema juures oli weel palju lapselikku, sellest hoolimata, et ta klooris waljusti oli kaswatatud. Tema tugew iselääd ja elaw, wallatu loomus oli wõidurikkalt jagu saanud kõigist waimulikfude tuupimisest.

Tal oli ilus peen nägu, mis priiske ja elaw. Lumepunased huuled ja suured mustad filmad andsid ta näole sügawa mulje.

"Jumalale tänu, Sassa, et nüüd kõik jälle hea on. Kuidas ma sinu pärast kartsin. Aga nüüd sõidab minu seltsis ka wälja — ja lubasid seda. Hukkusin ju peaaegu kartsuses. Tahhan wälja minna — inimest waalama. Olin küllalt laua instituudis wangis," puristas Tatjana.

Aleksander, kes oma üheksa aastat nooremast õde üle kõige armastas, pant talle käe naerdes sun ette.

"Bea, pea, mitte nii tormilikult. Wõt siis inimest tahad sa näha? Noh, palun, lasen enast heameelega filmitseda."

Neiu löt talle kergesti käele.

"Ah mine! Sind ma ei tahagi näha, kui mind wihasiad," pahandas ta. Aga kobe jälle elawaks saades hüüdis ta wälja waadates:

"Waata ometi, kuidas päle lund läigitab. See saab tore saanisõit. Emal on täna jälle mingisugune tuhat ja esimene komiteestang."

"Rustuta kõik minu sellest maha, nii et ainult kaks järele jääwad, Tatjana, ja sinna wõid ja minuga kaasa tulla," ütles würstlinna.

Tatjana tõstis käed naljakas ehmatuses üles.

"Jumala eest, ema! Üra pane pahaks — aga minu arust on nad hirmus igawad, need lõpmatud nõupidamised, kuidas waeseid aidata. Beian, seal räägitakse liig palju ja tehakse liig wähe."

"Noh, hea küll, wabastan sinu neist. On Saihal aega, siis luban heameelega, et tema seltsis wälja sõidab. Aga sa wõid küll preilit kaasa?"

Aleksander tegi naljakalt kohtunud näo.

"Peab see siis nii olema, ema?"

Tatjana raputas, enne kui ema wastata jõudis, pead.

"Ah ei, ema. Preilit on jälle hambawalu. Ja tal on alati külm, kui peab wälja minema."

"Pealegi on ta ju wähemalt tuhat aastat wana ja ilma paistetanud põsetagi mitte sugugi lõbus näha. Tatjana seisab ju minu kaitse all, ema, sellepärast pole meile hambaid loigistawat sellisdaami waja."

Maria Petrowna pidi naerma. Tõsisemaks jäädes, ütles ta siis kerge etteheitiga:

"Kuidas te eneste peale lasete wälimusel mõjuda: Preilit on tark tult inimene!"

Tatjana suudles ema ja ütles kelmitkalt:

"Aga see ei ole ju kellegi põhjus, waest preilit hambawalus saanisõidale mõista."

"Ei, ei, nii wali ei taha ma olla, laps. Aga see on ometi hea, kui preilit oma ilusale, päitsepaistesele kodumaale, kuhu ta ikkagi, jälle tagasi läheb — temale ja sulle!"

Tatjana hakkas kergemini hinge tõmbama.

"Jah, tõesti, ema! Ja ma olen väga rõõmus, et minu uus Sassa seltsineu noor on. Rahetümmelaste aastastelt ei wõdi ta ometi külma nii karta kui preilit."

Würstlinna naeratas.

"Kuulasin eriti järele, kas ta külma kannatab. Sellepoolest wõid rahulik olla."

"Loodetawasti on ta ka muldu kena," ohkas Tatjana. "Teab, ema, preilit on enam guwernante kui seltsiline ja ma ei taha enam, et mind kaswatatakse."

"Rahju sellest ei olet, kui see weel sünniks," narris Aleksander.

Tatjana ahwardas teda.

"Sina — sinule oleks siis küll ka veel gumcrnantet waja, mis!"

"Peaasi on ju, et sinu uus sellifineiu sulle Saksja teeles õpetust annab, laps. Selles teeles oleb ja alles nõrk ja õpetust on sulle hädasiti waja," ütles würstinna.

Tatjana punastas.

Juba mõnda aega oli noor würst Wladimir Sogareff noore daami wäsiu õige tähelepanelli. Ja würst Wladimiri isa pidi itgemal ajal Berliini saabiku koha saama. Poeg pidi itaga ühes minema, ja oletati, et ka tema, kes samuti diplomaat oli, sinna koha wõis saada.

Würst Wladimir õigustas suurtele lootustele. Teda nimetati peeneks, targaks peaks, meheks, teda suur tulewik ootas.

Maria Petrowna oli kaugelenägem proua. Ta nägi Tatjana ja Wladimiri wahel armastust tärkawat. Ja ühendus nende wahel was-
tas ta soowidele. Ja kuna nüüd Tatjana Prantsuse sellifineiu tahtis Prantsusmaale tagasi minna, tarwitas ta wõimalust selle koha peale üht noort Saksja preilit wõtta, kes Tatjanale Saksjaleele pidi kätte õpetama. Tatjana teadis wäga hästi, millised taganõited sellega olid ja ta punastamine tõendas, et ju temagi selle mõt-
tega oli tegemist teinud.

Oma käsitööb korwisesesse peites, ütles ta kergesti:

"Oled ja preilit Helbigi kohta weel midagi lähemat kuulnud, ema?"

"Noh, teda on mulle soowitatud kui noort, ilusat, taktirikat, põhjalikult haritud, elurõõmsat ja energilist daami," wastas würstinna.

Tatjana lõi käed naerdes kokku.

"Seda on wäga palju — wõi wäga wähe!"

"Sa pead ootama, kuidas ta sulle meeldib," ütles würstinna naerdes. "Aga kui te weel enne sõõmaaega tahate wälja sõita, siis rutake. Pärast lõunat pead sa mõne tunni puhkama, Tatjana, et õhtul Saksja saatkonna tantsupeol jälle priiste oleb."

"Die mureta, ema; mul ei ole sugugi puhkust tarwis."

"Aga pead omelt puhkama, laps. Sinu wanuses pole küll wäsiuust märgata, aga see maksab ennast wanaduses kätte, kui noores eas oma jõudu kokku ei hotta." —

Mõni minut hiljem saatis würst Aleksander oma kallise kasutase riietatud õe laia kiwitreppi mööda Salnoy paleest wälja.

Tore saan tuliste hobustega ootas neid juba trepi ees, millel latus peal. Butis istus hiiglakraega kasukas ja karwamüüsis kutsar. Saant kõrwal ootas teener filmapilku, mil herrased saant astuwad.

Würst Aleksander ise tõstis õe saani ja laotaskalle jooja karwanahkse põlle ümber põlwele. Siis istus ta ise tema kõrwale. Tatjana nõjatas mugawalt patjades ja peitis käed suurde muhwi. Teener hüppas kutsari kõrwale pult ja saan tuhises teele. Nagu nool tulistas ta edasi.

Tatjana nägu õhetas.

"Do, waat see on alles kirus, mis mulle meeldib!" hõiskas ta.

Aleksandri nägu aga ei olnud mitte ntt ilmeelne kui muidu. Ode litjus enda tema ligdale ja küsis tajaksti:

"Kas oli aft hull, Saksja? Oli isa õige wihane?"

Aleksander wistas pea selga.

"Jäta see, Tatjana; olen rõõmus, et aft mõõbus. Et taha enam selle peale mõelda."

Tatjana ajas huuled torusse.

"Diid wist küll õige hull ka. Sest wanemad olid neil päiwil otse wõimatud. Uuh! Hirmus on alati kurb nägusid näha!"

"Tulid ja sellepärast minu selfis sõitma, et seda teemat läitaks litsuda?" uuris wend.

Tatjana naeris.

"Ei, sina mõnikaru! Tohtisid küll weidi armastuswääriksem olla. Tundsin sinu pärast küllalt hirmu. Ja et tahtnud esiti aitamisest teadagi. Aga ema ja mina palusime sinu eest. Sellepärast ta seda weel tegi. Aga see oli tõesti wiimane kord, Saksja. Ole nüüd Jumala eest mõislik ja ära mängi enam. Mina ei saa ülbse aru, kuidas inimene wõib mängust lõbu tunda."

Aleksander pidi naerma.

"Rõõmu saab sellest ka, ainult harwa."

"Miks ja seda siis tegid?"

Aleksander õhtas.

"Reelatud wili, Tatjana. See on minule itka külgetõmbaw olaud."

"Aga nüüd mitte enam," palus õde tõsiselt.

"Ei, et ära kardad; mina tulewikus mängulaua ligibale enam ei lähe."

"Sina — Saksja — ütles mulle — kas Wladimir Sogareff wahel ka mängib?" küsis neiu, suure waewaga hurnust mitte näidata püüdes.

Aleksander silmitses teda üleemeelselt.

"Mis sina arwad, Tatjana. Wladimir on eeskujulik noormees. Miks see sind nii wäga huwitab?" küsis ta narriwalt.

"Neiu wahis ütsfilmil teltele poole.

"Ah, küsijin ainult muidu. Aga waata — seal sõidab suurwürstinna Anna Pawlowna. Milline uhke nägu! Nää — ta on meid märganud. Sina — kuidas ta punastab, Saksja!"

Wend ja õde teretasid mööbasõitwat suurwürstinnat aupakkult. See noogutas naeratabes oma uhlet pead.

Anna saan noolekirrusel Newski prospekti mööda edasi wuhises, nägib öde ja wend weel hulga tuttawaid ja wahetasiid nendega terwitust.

* * *

Wahetajal oli würst Iwan oma abikaasa wastas istet wõtnud.

Maria Petrowna waatas talle wäga tõsiselt näkku.

„Mis sina arwab, Iwan, kas ei oleks parem, kui Sasha naise wõtaks?“

„Muidugi, Maria — kui ta naise saaks, kes tark ja mõistlik oleks ja tema peale wõiks mõjuda.“

Maria Petrowna lastus särawail filmil ettepoole.

„Niisugust naist ma teaksin.“

Würost waatas talle pilkawalt naerdes filmi.

„Suba waruks, Maria? Do, ega's naised ei saa ilma kosjasobituseta elada.“

Maria naeris punastades ja nägi selle juures wäga noor ja ilus wälja.

„Peab ju laste kasuks filmad lahki hoidma, Iwan.“

„Ja kes see oleks?“ küsis würst lähidalt.

„Suurwürstinna Anna Pawlowna.“

Würost Iwan lähwas üllatult sirgeks.

„Sul on nii uhked kawatsused.“

Maria Petrowna filmad särasid.

„See ei oleks efmene kord, et würst Kalnoy ühe suurwürstinna wõtaks.“

Würost Iwan noogutas pead.

„Tõst küll; Peeter Kalnoy wõttis aastal 1837 Nikolai efmese dehtre.“

„No waata! Anna Pawlowna on praeguse tsaari onutütar. Arwab ja, et Sasha liig kõrgele kahmab, kui ta käeb tema järele wälja sirutab?“

„Liig kõrgele? — See oleneks asjaoludest.“

Maria Petrowna wõttis ta käest kinni.

„Iwan, Anna Pawlowna armastab Sashat,“ ütles ta poolwaljusti.

Würost Iwan filmittes oma abikaasa uuriwalt.

„Seda ja tead?“

„Tean.“

„Kust?“

„Tunnen seda.“

„Lühja! On su tunne siis su arwamise ainus tõendus?“

„Kõige kindlam, Iwan. Wõiksin sulle weel tuhat märki nimetada, aga sel ei ole mõtet. Sa tead ju, et ma ei lohise. Pept sellega, et ma oma tõenduse eest wastutan.“

Würost oli sügawas mõttes.

„No ütleme, et sul õigus on. Misjuguise seisutoha wõtaks Sasha?“

„Eftotsa paneb ta sellele wiistati wastu,“ ütles würstinna terge tufaga.

„Mis? Oled sa temaga sellest juba rääkinud?“

„Jah, juba mitu korda. Aga ta ei wõtnud asja tõsiselt. Seletas mulle naerdes, suurwürstinna olgu kas oma soo pärl, aga tema kosmuse peale ta weel ei mõtlewat. Wabadus olla talle weel liig armas.“

„Ja siis?“

„Eiis on kõige pealt kindel, et talle Anna Pawlowna wastumeelt ei ole. See tähendab juba palju. Ta mõndab tsegi, et tark, ilus ja wäga walmukas on. Ja — mina soowiksin, et ta tema wõtaks; siis jääks mu süda rahule. Anna on mitte ainult ilus ja tark, ta on ka teowõimas ja energiline. Ja awaldata Sasha pealt terwendawat mõju, teda ta jledustest tagasti hoibes.“

Würost suu ümber tuikas pillaw joon.

„Aga ainult, kui Sasha teda armastab, mit tark? Maria, siis wõib olla. Kunagi ei saa aga naine mehe üle wõimur, kui teda ei armastata.“

Maria Petrowna ohkas sügawasti. Eiis oga ajas ta enda lootwalt sirgeks ja naeratas:

„Armastus äratab wastuarmastuse,“ ütles ta.

Würost naeris.

„Selle peale ei tahaks ma üsna kindel olla.“

„Ütle mulle ainult, kas sul selle ühenduse wastu midagi oleks ütelda?“

„Ei, ei — jugugi mitte; minu pooltolemine on julle kindel. Waata, et ja Sasha sõnatuulelituks saab teha. Aga ära teda sunni, seda ma ei taha. Sasha on kõigest kergemeelset ja armastuswäärilikfufest hoolimata põilpea. Märkab ta sundust, siis hakkab ta wiistati wastu.“

Maria Petrowna naeratas targalt.

„Mina ei tee midagi muud, kui annan talle Anna Pawlowna armastusest tõenduse. See pundutab ta edewust.“

„Tema edewust? On's Sasha edew?“

Würostinna filmittes oma meest üleolewalt. „Kõik mehed on edewad — ja just sellest nõrkusest kõige kergemini peetawad.“

„Ja naised?“ küsis würst pillawalt. „Kas nemad edewad ei ole?“

„Muidugi, aga teistit kui mehed. Meeste juures peitub edewus naha all, naise juures ulatab ta jüdamenti.“

Würost Iwan naeris.

„Sellele soowiksin seletust ja põhjendust.“

Sügawasti hingates pani würstinna käed tooli toele ja filmittes oma meest selle juures kelmitalt.

„Sa nõuad siis loogilist põhjendust, Iwan? Kas sa siis ei tea, et meil, naisedel, loogikat et olla? Seda salatakse meie juures alati.“

„Ütlekohtuselt?“ naeris würst.

„Mina ei julge nii tähtsat küsimust otsustada. Meil naistel peitub loogika meres. Seda nimetab ja muudugi loogika puuduseks. Aga olgu see loogiklik või mitte: et mehed naistest edevamad on, seda on pidanud palju suuri mehi mõõndama.“

Würst sunnles abikaasa kätt.

„Oh teie naised, kui targasti oskate teie sõnu seada! Mis te ka teete, lõpuks on Teil ikkagi õigus.“

Würstinna tõusis ja helistas. Sisseastujale teenrile ütles ta: „Saan!“

Ja abikaasa poole pöördes jatkas ta:

„Mäen Anna Pawlownat täna komitees. Ta on protektoraadi oma peale wõtnud. Mis, tiski kõneleme seal Sashast.“

„Ara aga sõrmi põleta, Maria,“ hoitatas würst.

„Ole mureta, Swan.“

„Nad andsid kätt. Nende pikkudes peitus üksmeel.“

* * *

Mõni päew hiljem oli tsaari palees koja-pidu, kuhu kõik riigi esimesed perekonnad olid kutsutud.

Boloneesi juures oli würst Aleksander Kalnohy suurwürstinna Anna kaaslane. Ta filmad särasid elurõõmus ja ülemeels. Anna Pawlowna waatas ikka jälle kõrvalt ta päi!sepais-telisi nägu. Suurwürstinna muudu nli külmad ja uhked näojooned olid kustutatud ja ta nägu õhetas.

Ta ajas würstiga wäga elawalt juttu ja paljude filmad ritwasid ta nägu imestades. Nii mõnigi oli würsti peale lade, et tema ta asemel ei wõinud olla. Aga omelt ei oleks suurwürstinna nat kellegile teisele nii heameelega soowitud kui temale, sest Aleksander Kalnohyl polnud ju waenlast. Tema õnnelik iseloom ja hea süda tegid ta igapool armastatuks.

Pidu oli sunnrepärane.

Anna juures ajasid üks Wene ohwitser ja Prantsuse feliiskonna attashee mõõdalehwiigate üle tasatelt juttu. Wenzlane nimetas prantslasele isikul, kelle wastu see huwi tundis.

„Daam walges — rikkaliku hõbetikandusega? See on suurwürstinna Anna Pawlowna,“ ütles ta praegu.

„Ja herra ta kõrwal?“ küsis prantslane huwiga.

„Würst Aleksander Kalnohy.“

„Ja see noor ilus daam helesinises, kel pärlipael arustades juustes?“

„See on noor würstinna Tatjana Kalnohy, tema õde.“

„Ja — seda ma arwasin — näewad üks-teisele sarnased. Ja — palun — kes on see herra, kes würstinna Tatjanat saabab?“

„Würst Wladimir Sogareff, meie tulewase Berliini jaadiku poeg.“

„Nii — peen, waimukas pea.“

„Räägitakse, et tal suur tulewit on.“

„Ta on alles wäga noor.“

„Rigi kokkõmmend.“

„Mähtawasti meeldib talle ta daam.“

„Mis! saats ilus paar.“

„Kahtlemata.“

Uimamata, et temast räägiti, jahitas Tatjana Kalnohy Wladimir Sogareffi kõrwal. Parajasti kui nad atna all seiswatest herradest mõõdufid, ütles würst daami poole alla kumardades:

„Teii päewa polnud mul õnne Teid näha, würstinna Tatjana.“

„Meu waatas tolle näkku ja õhtas.“

„Jah — just neli päewa pole me koos olnud.“

„Din eie Kalnohy palees, et leidnud aga kahjuks kedagi kodust,“ ütles würst, Tatjanat mitte silmitsi lastes.

„Jah, ma kuulsin seda koju tulles,“ wastas würstinna, nagu würstilt soojalt.

„Oli Teil pisutki kahju, et ma ei kohanud?“

Küsis würst julgesti ja waatas talle silma.

Würstinna punastas ja waatas talle siis kelmitult näkku.

„Mitte ainult pisut — mul oli sellest tuline kahju.“

„Dõestti? Kas tohin seda uskuda?“

„Meu jäi idõisjeks.“

„Teie tohite minult kõik uskuda, würst Wladimir. Teie wastu ei tule ial pisemalt walet üle minu huult.“

Würst oleks heameelega ta kätt sunnelnud, aga see siin ei läinud.

„Wabandage minu kahtlust; kahtsin Teilt ainult kuulda, mis mind wäga õnnestab. Teie ei waleta, selle peale olen kindel.“

Naljakaalt tõmbas würstinna otsaesise krimpstu.

„Ah,“ õhtas ta täis kelmuft, „kas usute, et inimest on, kes ial ei waleta?“

Würst naeris.

„Täpselt wõetult pole niisuguseid olemasft.“

„Ja mina olen ju ka ainult inimene.“

„Teie olete ingel, würstinna.“

Naerdes ja punastades tõrjus neiu.

„Oh ei — paraku — Jumalale tänu — minul pole midagi inglisku. Olen palju parema meelega inimene — ja kui wõimalik õnnelik inimene.“

Tasatelt pigistas würst ta kätt.

„Kes Teid wõib õnnelikuks teha ja seda õnne kinni hoida, on ladekastamise wäärt.“

Naeratades wajuftd nende pilgud ütstefesje ja paleb punastufid. Kõik nende ümbrus lastus rooßliisje udusse, muusika lajas laugelt ja nende jalad käisid nagu pilwedel.

Wilmaks kistus Tatjana sügawasti hingates oma pilgu tema pilgust lahti. Ja sügawasti punastades teadlikult jaad, et ta hallid mehefilmad oli lastnud oma südamesse waadata, ütles ta ruttu kõrwale pöördes:

"Kui ilus suurwürstinna Anna Pawlowna täna õhtul wälja näeb. Mutdu on ta nägu uhke ja wali. Täna aga näeb ta nii armastuswääriline wälja nagu õnnelik inimene."

"Kas usute, et õnnelikud inimesed alati armastuswäärilised on?" küsis würst naeratades.

"Do, igatahes on õnnelik inimene armastuswäärilised kui õnnetu. See ei eita aga wastandit, et mõni mees weel õnnetuks armastuswäärilised võib olla kui teine õnnes."

Würst Wladimir oli würstinna Maria pilku jälgitud ja filmitses nüüd Anna Pawlowna tarka, energilist nägu. Selle peen, aga wäga wäike suu naeratas üles Aleksander Kalnowy poole, ja see naeratus kaotas ta suu ümbert walju joone, mis seal muudu ajus.

Oleks Anna Pawlowna teadnud, kui palju ilusam ja armastuswäärilisem ta selle naeratuslega paistis, see naeratus oleks ta nägu illedamini ehtinud.

Aleksander filmitses oma kaaslast ka üsna meeldiwalt. Suurwürstinna näis ta arust täna ilusam olewat kui muudu. Aga soojemaid tundeid ta tema rinnas omelt ei arutanud. Ta pidi oma ema kawatuste peale mõllemata ja ta filmad wälkufid,

"Et, iial ei võiks ma niisugust naist kui see armastada ja abilaasaks tahta. Tark on ta küll, see on tõsi, aga ta waim on filmipeletaw, mitte soojendam. Teda võib ainult imetada. Ta filmad ütlewad, et tal wahetewahel kirglikud tunded on, aga see on kirg, mis harilikult nõuab, kuid ei oska alistuda naiselikus õrnuses. Beaksin ma lord naise wõtma — praegu ei mõtlegi ma weel selle peale — siis tahan mina herra olla, aga mitte ennast lasta waltifeda."

Nii mõtles ta suurwürstinna seltsis jalutades, ilma et ta süda oleks midagi kaasa tunnud.

Suurwürstinna tundis, et würst ta salajasele loomisele wastu pani, ja ta nägu hakkas ilka enam punetama. Tal oli raske noorele mehele weel enam wastu tulla. Aga ta armastas seda rõõmust inimest walusa kirgga ja tahtis teda omandada igal tingimisel.

Würsti ema toetus oli talle kindel. Maria Petrowna oli seda talle mõista annud. Tõsist wastust tal siis ei olnud. Anna Pawlowna teadis, mis wäärtus tal oli.

Nii ustus Anna Pawlowna, et ta ainult Aleksandri kartuse abieleu wastu pidi ära wõtma.

Wilmu aega olid nad mõtetes eadast jalutanud. Siis waatas suurwürstinna Aleksandrile uuriwalt näkku. Mis tungis weri talle südamesse, kui ta pilk nooremehe pilku tabas?

"Teie jäite äkitselt walt, würst Aleksander," ütles ta tasakalt.

"Keiserlik kõrgus wabandawad — mu — mu mõtted läksid teisale."

"Soodetawasti olid need lõbusad mõtted," wastas suurwürstinna armastuswääriliselt.

Aleksander naeris. "Kumbi mõtteid mõigutan ma ainult häda-ajal, keiserlik kõrgus."

"Teie olete heameelega rõõmus, würst Aleksander, eks?"

"Wististi, keiserlik kõrgus."

"Rahestamiswäärt, kes seda alati võib. Mina armastan rõõmsaid inimesi — võib olla sellepärast, et ise tõhise loomuga olen."

"Keiserlik kõrgus arwawad elu wististi raskest?"

"See on ta raske."

"Wabandage, keiserlik kõrgus, minu arust peab seda kergelt wõtma. Raske on ta juba tseeneusest."

Suurwürstinna naeratas.

"Snowin, et ta Teile alati kerge oleks."

"Keiserlik kõrgus teemad mulle oma lahkusega häbi; seda pole ma ära teeninud."

"Vole teeninud? Teie olete õige tagasihoidlik, würst Aleksander," naljatas ta.

Würsti filmad kirgasti üleemeelselt.

"Mitte alati, keiserlik kõrgus; ma wõin ka wäga nõudlik olla."

"Näitels?" küsis suur würstinna hingetult, sest ta arwas würsti sõnades liginemist tundwat.

"Näitels sel filmapilgul, mil ma loota julgen, et keiserlik kõrgus mind austab lähema tantfuga."

"Do, see pole midagi. Minu suhtes — mõtsite weel nõudlikum olla," ütles suurwürstinna kirglikult.

Aleksander jahmatas. See oli selge. Tal oli tunne, nagu wiiks see neiu teda nagu tantfule, nii ta ennast lojima sundides.

Zahedalt ja kõrjades wastas ta: "Mina ei julgeks iial keiserliku kõrguse isikut mõne nõudliku mõttega ritwata."

Suurwürstinna nägu tujatas. Mehe jadedus tegi ta weel ägedamaks.

"Et julgeks? Selle sõna peale ei tohiks sõjamees mõelda, weel wähem tohiks ta seda ütelda."

"Du asju, mida ta sõjamees ei tohi julgeda, keiserlik kõrgus."

"Arwastin Teid ses suhtes julgemaks," ütles suurwürstinna ärewalt.

"Mis sühtes?" küsis würst nähtawalt wabalt, luigi ta süda kõwasti hirmu tundis.

Suurwürstinna lahmatas, lehtitas õlasid ja tegi jälle uhtle näo.

"Õpetame selle teema," ütles ta lühidalt.

"Kuidas keiserlik tõrgus läsiwad."

Polonees lõppes Aleksandri rahustuseks. Ta saatis suurwürstinna ta kohale. Kui ta aga oli lootnud, et nüüd wabaks saeb, siis ta ehtis. Suurwürstinna ajas temaga veel kama juttu ja näitas, et emal õigus oli tõendada, et suurwürstinna teda armastas ja talle naiseks tahtis tulla.

Uga just see walitsejalikult ja kirglikult ilmutatud ihkamine peletas teda eemale ja kui ta wõimaks pääses, hakkas ta tergemini hingama.

Ta tahtis parajasti Tatjanast mööda minna, kes, toolil istudes, oma kõrwal seiswale Wladimir Sogareffile otse wahtis. Mein nägi wenda ja kutsus ta oma juure.

"Sasha, ja näed wälja, nagu tunneksid ja tänasel taewalikul peol igawust."

Aleksandri tuul kadus lohe. Maeratus järas jälle ta silmis.

"Seba arwad sa küll wist pooleks kuriteoks, Tatjana?"

"Täieliseks, Sasha."

Aleksander naeris ja pööras Sogareffi poole, kelle sõber ta oli.

"Kas saame pärast veel klubis tulla, Wladimir?"

"Ei, Sasha, mul on veel palju tööd."

"Juba jälle? Sa oled hirmus wirt."

"See teeb mulle lõbu."

"Noh, matse üle ei maha waielba."

Teretades läks ta edast.

Pärast lähemat tantsu, mille juures üks kena, armastuswääriline daam ta jälle heasse kujukse oli saatnud, kutsus ema ta oma kõrwale.

See kutsus teada saada, mis ta suurwürstinna rääkinud, ja küttis teda. Aleksander sai karsitult ja kutsus wõimalikult ruttu pääseba. Wiimaks wabastas isa ta sellest jutuasamisest. Würst Iwan märkas lohe, et Aleksandrit lüüsi polnud oma kawatustega leppida.

Kogu pihu aja ei lastnud Anna Pawlowna Aleksandrit silmast ja kui nägi, et see mõne nais-terahwaga lõbusasti juttu wõttis, siis sai ta rahutuks ja lastis õigil oma närwilikkust märkata.

Wiimaks lätsid kõõgisaalitsused lahtl.

Tsaari külalised lätsid kõik sinna.

Tatjana oli Wladimir Sogareffi poolt lauale wiidud. Täis emalikka õrnust wihisid Maria Petrowna filmab oma tütre ja noore würsti peal. Neel kats nätsid ta unistused teostawat.

Uga Aleksander ei tahtnud Anna Pawlowna lahkujele suldagi wastu tulla.

* * *

Kuna würst Kalkofy pereleond kojapallil wiibis, sõitis Kalkofy palee ette wanker.

Sellest tuli wäija preili Helbig, Tatjana uus Satsa kaitsemeru.

Elisa Helbig oli waenelaps. Tema isa, insener Helbig, oli kulkumise tagajärjel silla ehituse juures hurnud. Abikaasa ja lapse oli ta kaunis tikkastesse oludesse mäha jätnud.

Elisa ema oli wenelane, teda isa tundma oli õppinud, kui ta Berliini ilikoolis õppis. Elisa oli emagi kaotanud, kui ta waewalt 18 aastat wana oli. Ja nüüd seisis ta maailmas peaaegu äksi. Tema ainjad sugulased olid isa õde ja selle poeg, noor arst. Neel olid talle armastuswääriliselt oma juures koda annud, aga noor arst armastas Elisat ja soovis teda naiseks. Kuna Elisa teda, Ernst Hingstust, aga ei armastanud, waid temast ainult kui wennast lugu pidas, teda aga oma juuresolekuga kurwastada ei tahtnud, siis tegi ta enda tsejeks waks.

Ta oli hea laswainuse saanud. Peale Prantsuse ja Inglise keele õskas ta ka Wene keelt, kui oma emakeelt, täiekt. Wiimase keele pärast sai ta Berliinis enesele tšhe Wene arstiktohraadi juure loha. See oli aga hiljuti teist korba mehele läinud ja ei tarwitseunud nüüd enam Elisa seltsi.

Mit siis soowitas endine peremaine teda würstinna Kalkofyle, kes ta siis ta hää tingimustel oma juure wõttis.

Maria Petrowna teabis küll, et Elisa wäga üus netu oli. Kuid wiistiski polnud tal aimngi, et Elisa Helbig olse suur üudus oli.

Oli küllm pakane talwedhtin, kui Elisa Peterburisje jõudis. Tõid oli teda waksalis oobanud. Ja nüüd astus ta täis ootawat rahutust, mida elu annatus laasa loob, Kalkofy palee juure eestkotta.

Üks teener wõttis ta wõstu ja saatis ta laia marmortreppi mööda üles teisele korrale, kus ta hulga korridorisid ja saale pidi läbi sammuma, enne kui palee kõrwalitawas oma kätte juhataud lappa jõudis.

Elisa waatas selles imestades ringi, Tuba oli suurepäraselt fiske seatud, suur ja ruumikas ja igapidi mugaw, uagu ta seda ei olnud oobanud.

Teener teatas talle, herrajed olla kojapallil ja würstinna Maria Petrowna paluwat tulkjat

oma soowisid awalbada. Alles hommikul olla tal wõimalik tulijat wastu wõtta.

See oli ka Elisa asjad üles toodud. Ta palus sülla ja klaas teed.

See toodi talle siige pea ilusal lanal kätte. Waitides ja auwäärilikul näol korraldas teener kõik walms. Siis lahkus ta sõnatumalt kummarbades.

Elisa oli enda wahelpeal kõrwalseiswas magamistoas reisitolumist puhastanud ja istus nüüd lauda, lõbuga filmitsedes head toitu, mis lauale pandud. Waite samowar furises sellejuures lustlikult.

"Nälga ma siin nähtawasti küll näha ei saa," mõitles ta endamisi ja sõi nooruse terwe isuga.

Sumalale tänu, raske reis oli nüüd seljaga, ja see uude peale pidi nüüd tema kodu olema. Elisa oli hõelisele, julge neiu. Minult eneselt abi lootes, teadis ta, et ta igal ajal enese eest pidi walwel olema.

Niipea kui ta jõunud, koristas teener jälle waitides ära, ja ta palus omale järgmisel hommikul teatada, millal würstinna tedaraha soowib.

Siis läks ta wooditsse ja kadus sellesse peaaegu ära. Kui nurgaw oli selles puhata!

"Mita, Sumal, et ma oma kohuseid ostaksin siin täpselt täita," palus ta weel ja uinus. —

Järgmisel hommikul — ta oli juba mitu tundi ülewal — kutsuti ta würstinna juure.

Sälle läks ta pikkadest korridoridest ja saalidest läbi, kuni ta eespool kirjeldatud saalis würstinna ees seisis.

Maria Petroowna oli kõige pealt üllatatud ilusalt neiu, kelle juuksed peaaegu nagu päike nähisi kuldkiireid wälja saatwat. Aga neiu tumeftniseb filmab, mis see ilma kartuseta tema poole üles tõstis, aratasid ta südames lohe teatud sümpaatiat.

"Tere tulemast, preili Helbig. Paraku ei saanud ma Teid eelle õhtul enam teretada. Ma loodan, et Teil midagi ei puudunud ja et eelmise õö meie majas hästi magasite," ütles ta pärast lühikest filmitsimist ja andis talle kätt.

Elisa suubles jeda. Ka tema leidis, et ta uus perenaine väga meeldiw naine oli.

"Kõrgus on väga lahke. Mul oli kõik, mida tarwitasin, jama tänau kõrgust lahete sõnadest."

Maria Petroowna wõttis istet ja andis ka Elisale märku, et ta istet wõtaks.

"Teie olete eelmest korda Wenemaal, preili Helbig?"

"Mitte, kõrgus. Kui minu ema wanemad weel elajid, käisin kord wanemate seltsis Warshawis, aga tookord olin ma alles laps."

"Ah, tõsi, Teie ema oli wenelane, jeda mulle teatati. See kergendab Teie finolekut pisut, sest Teie ei ole meie maale mitte täitsa wõõras. Peterburis pole Te enne käinud?"

"Ei, kõrgus."

"Noh, Teie tutwunete film peagi, loodan ma. Enne kui Teid oma tütreaga tutwustan, soowitsin Teile enne teatada, mis Teie kohused on. Olen Teid määranud ainult oma tütre jaoks, kes hiljuti instituudist lahkus ja alles kaheksateistkümmend aastat wana on. Mind kütkestawad kõiksugu seltskondlikad kohused ja ma ei saa niipalju tütre juures wiibida, kui tahaksin. Ja ma tunnistari ka, et ma eialgul Teid kui liig noort inimest oma tütrele õieti ei soowinud. Teie eelkäija oli hästi wanem. Aga minu tütar soowis noort seltsineut. Ja Teie tahtimust kiideti mulle. Sellepärast loodan, et Teie oma noorusest hoolimata oma kohused rahuldawalt saate täitma."

"Jgatades wõiwad kõrgus kindel olla, et ma neid suurima hoolega tahan täita püüda," wastas Elisa wiisakalt ja tagasihoidlikult, ilma roomawa alistuseta.

Würstinna filmitses teda ja ütles selle juures:

"Plus neiu, aga ka Tatjana on ilus, nii et ta teda warju ei saa jätta. Kahtlemata meeldib ta mu tütrele."

Kui kõik räägitud, laskis würstinna oma tütre saali kutsuda.

Sellele meeldis Elisa samuti.

Niipea kui würstinna lahkus, kargas Tatjana üles ja wõttis Elisa käest särafilmi kinni.

"Teie meeldite mulle — oo — Teie meeldite mulle väga!" ütles ta. "Olen õnnelik et just Teid oma seltsineuks sain. Teie filmad ütlewad mulle, et wõite väga lõbus olla — eks ole nii?" küsis ta elawalt.

Ka Elisa oli ruttu tõusnud ja filmitses üllatunult ja ka rõõmsasti selle emme nii korrekse noore daami ilmutust. Naeratus walgestas ta nägu, ja kui ta Tatjana üleemeelseid sügawaid filmi ootawalt nägi enese peal wiibiwat, ütles ta soojalt:

"Sah — ostan rõõmus olla, kõrgus. Olen ju noor ja terwe, ja maailm on ju nii ilus."

Tatjana naeratas wabalt ja hingas kergemalt.

(Järgneb.)

Muinasjutt Sankt-Gotthardilt.

Rootsi kirjanik August Strindberg.

On laupäewa-öhtu Göschenenis, mis asub Uri kantonis — ühes neljast põlisest kantonist, Wilhelm Tell ja Walter Fürsti kantonis. Põhjapool Sankt Gotthardi mäeharja, kus kõneldakse Germaani keelt, ning kus elavad waiksed, sõbralikud inimesed, kelle päralt on oma asjaajamises enesemääramisõigus, kus kaitseb „Püha Mets“ lawiinide ja ülewoolawa wee eest, seal asub see haljendaw küla ojakese kaldal, mis ajab üht weskiratast ja annab ulualust eherustele.

Nüüd laupäewa-öhtul, kus öhtukell helistab angelusele, nüüd koondub külarahwas kaewu juure sarapuu alla. Seal tuleb postmeister, külawanem ja kolonel ise, kõik särgiwarrukates ja wikatitega õlgadel. Nad tulewad päewaselt niitmiselt, et wikatid pesta, sest siin austatakse tööd, ja ise tehes on töö kõige paremini tehtud. Siis tulewad ka poisid wikatitega, ja tüdrukud piimanõudega; wiimaks tulewad ka küla hiiglalehmad, kus iga lehm on härjasuurune. Maa on hea ja õnnistatud; kuid wiinamari ei kaswa seal põhjapool Gotthardi harja, õlipuu ka mitte, ei siidipuu ega ka lokkaw mais. Haljas hein ja kuldne wili, kõrge pähklipuu ja raswane ristikhein, see on selle maa aastakasw.

„Kuldhobu“ wõorastemaja asub kaewu juures, St. Gotthardi äkilise mäeselja all; ja seal aias üheainsa pika laua taga istuwad nad pärast päewatööd, wäsinud niitjad, kõik ühes lauas, ilma iga astmeliigituseta; külawanem, postmeister, kolonel, sulased ka, wabrikant, kes walmistab õlgkübaraid, ja ta töölised, küla wäike kingsepp, koolmeister ja kõik teised.

Nad kõnelewad külwist ja lüpsist; ja nad laulawad koos laule, mis kõlawad lihtsas kolmkõlas karjapasuna ja lehmakellade heli sarnastena. Nad laulawad kewadest ja selle rõõmudest, nii ustawrohelistelt ja lootussiniselt.

Ja nad joowad blondi õlut.

Siis tõuseb noorus üles, et mängida, maadelda ja hüpata, sest homme on

küttidepüha wõistlusega ja seal on tarwis wäle olla.

Ja seepärast lõpetatakse sel öhtul peagi joomine, et keegi ei tuleks uniselt jatusaselt pidudele, kus küla au kaalul on.

* * *

Pühapäew algas kellaheli ja päiksepaistega; pidulikult riietatud inimesed lähedal asuwatest küladest kogunesid kokku, ja kõik näisid olewat hästi maganud ja olid wirged. Pea kõik mehed olid wahetanud oma wikati püssi wastu; tüdrukud ja abielunaised heitsid nende poole hindawaid ja julgustawaid pilke, sest nad õppisid ju püssi laskma maja ja kodu jaoks; ja meister kütt teadis, et ta tantsu tohib alustada kõige ilusamaga kogu külast.

Nüüd tuli wägew redelwanker, mida wedasid neli tugewat, paelte ja lilledega ehitud hobust; ja kogu redelwanker oli üksainus suur lehtla pinkidega sees; inimesi sees polnud näha, kuid kuuldi nende laulu, ilusat kõrgekõlalist laulu Helweetsia ja Helweetsia rahwast, kõige ilusamast maast ja kõige wäp-ramast rahwast.

Siis tuli laste rongikäik; nad tulid kahekesi reas, käsikäes, nagu oleksid nad head sõbrad, wõi wäiksed pruudid ja peigmehed.

Ja kui kellad helisesid, läksid kõik kiriku juure üles.

Kui aga jumalateenistus lõppes, algas pidu; ja laskeplatsil, mis tuges wastu Sankt-Gotthardi wägewat kaljuseina — kostsid peagi paugud.

Postmeisteri poeg oli küla meisterkütt, ja polnud kahtlust, et ta pärib auhinna. Ta lasi rea ja wõitis neli kahteist kuue pauguga.

Siis aga kuuldi ülewal mäelt halloomtamist ja mürinat; kiwa ja kruusa weeres mäekülge pidi alla, ja nähti mända pühas kaitsemetsas kõikuwat kui tormi ajal. Peagi ilmus ühele kaljurtünkale, püss üle õla, ja kübarat lehwitades, salajane kitsekütt Andrea Airolost, kanton Ticino Itaalia külast, teiselt poolt mäe.

—Ära mine metsa! hüüdsid kõik kütid.

Andrea ei saanud aru.

— Ära mine pühasse metsa! Mägi tuleb meie peale! hüüdis külawanem.

— Las' tuleb! vastas Andrea ja tormas pöörase kiirusega mäest alla. Ja siin ma olen!

— Tuled hilja! vastas külawanem.

— Weel ilalgi ei tulnud ma hilja! vastas Andrea ja astus laskekotile, wirutas püssi kuus korda palge ja wõitis kuus kahteist.

Nüüd oleks olnud tema wõitja; kuid kütisalgal olid oma seadused, ja ei armastatud ka seda musta wöörast rahwast teiselt poolt mäge, kus kaswis wiinamari ning walmistati siidi. Siin walitses wana waen, ja Andrea laskmist ei saadud arwesse wõtta.

Andrea aga astus kõige iiusama juure, kes oli külawanema enese tütar, ja ta palus wiisakalt, et wõiks temaga alustada õhtust tantsu.

Ilus Gertrud punastas, sest ta oli oma silma heitnud Andrea peale; kuid ta pidi selle pakkumise tagasi tõrjuma.

Seal sai Andrea wihaseks, ja end kummardades, sositas ta neile kõrwa, mis seejuures läks weripunaseks:

— Sa pead minu omaks saama, kui peaksin ka ootama kümme aastat. Kahaksa tundi olen tulnud üle mäe, et sind kohata, seepärast tulin hilja; järgmine kord tulen õigel ajal, kuigi peaksin tulema kas wõi mäest läbi!

Pidu oli lõppenud ja tants ka. Kõik kütid istusid Kuldhobu ees, ja Andrea oli ka nende juure; postmeistri Rudi aga istus aukohal, kuna tema oli meisterkütt, muidugi reeglite põhjal, kuid Andrea oli seda tõeliselt.

Rudi tahtis nalja teha.

— Noh, Andrea, ütles ta, sa oled hea kütt; aga kas tead: kitse laskmine pole midagi, kuid kitse saada, see on juba midagi wäärt!

— Kui olen lasknud, olen ka saanud, vastas Andrea.

— Ilus! Barbarossa sõrmust on püüdnud iga mees lasta, kuid ükski weel pole teda tabanud! vastas Rudi.

— Mis on Barbarossa sõrmus? küsis keegi wööras, kes wiibis esimest korda Göschenenis.

— Seal, vastas Rudi, seal wõid teda näha!

Ja ta osutas üles mäeküljele, kus rippus suur waskne sõrmus konksu otsas. Ja ta jatkas:

— Keiser Friedrich Barbarossal oli kombeks siit kaudu Itaalias käia; ta käis siit kuus korda läbi ja lasi end kroonida, niihästi Milaanos kui ka Roomas. Ja kuna ta seega sai Saksa-Rooma keisriks, lasi ta saksapoolsele mäeküljele selle sõrmuse kinnitada, märgiks, et ta Itaalia on laulatanud Saksamaaga. Ja kui seda sõrmust wõib tõsta konksu otsast, nii käia muinasjutt, siis on lahutatud see abielu, mis mitte õnnelik pole olnud.

— Ma tahan ta lahutada, ütles Andrea, nagu mu isad on wabastanud mu waese maa Ticino Schwyzi, Uri ja Unterwaldeni tirannide ikkest.

— Kas sa pole helweetslane? päris külawanem karmilt.

— Ei, olen itaallane Helweetsia Warariigist.

Seejuures laadis ta oma püssi ja pistis raudkuuli torusse. Sihtis ja lasi!

Sõrmus tõsteti alt üles; ja wabane-des konksu otsast, langes ta maha, Hohenstaufenite sõrmus, Barbarossa sõrmus.

— Elagu waba Itaalia! hüüdis Andrea ja keerutas kübarat.

Kuid keegi ei wastanud.

Andrea tõstis sõrmuse üles, ulatas ta külawanemale ja sõnas:

— Hoidke sõrmus alal, kui mälestus minust, ja selle päewa peale, mil Teie mulle ülekohtu olete teinud.

Seejuures astus ta Gertrudi juure ja suudles ta kätt. Ja siis sammus ta mäest üles ja kadus; ilmus jälle nähtawale ja kadus pilwe taha. Ja tüki aja pärast wõis teda weel kord näha, kõrgel ülewal. See polnud mitte tema, sest see oli ta hiiglawari pilwedes; ja ta seisid seal, hoides kätt ahwardades kõrgel ja Saksa küla pool.

— See oli saatan ise! ütles kolonel.

Ei, see oli itaallane! vastas postmeister.

— Kuna praegu hiline õhtu on, lausub külawanem, jutustan teile ühe walitsussaladuse, mis aga juba homme lehtedes seisab.

— Kuulake! kuulake!

— Jah, telegrafeeritakse, et pärast seda kui prantslaste keiser Seedani juures wangi langes, olla Itaalia sõjawäed

prantslased wälja kihutanud; ja Viktor Emmanuel marssida praegusel silmapilgul oma pealinna.

— See on suur uudis. Nii siis on lõpp tulnud Saksa promeneerimistele Rooma.

— Seda teadis Andrea ülihästi, sest et tal suur suu on!

— Wõib olla, teadis ta rohkemgi weel! ütles külawanem.

— Mis siis? Mis weel?

— Küllap näeme! Küllap näeme!

Ja nad nägid.

* * *

Ühel päewal ilmusid wõõrad herrad oma instrumendidega ja hakkasid mäge vaatama; ja näis, nagu otsiksid nad Barbarossa sõrmust, sest sinna juhtisid nad oma pikksilma. Ja nad uurisid kompassi, nagu ei teaks nad mitte, kus asub põhja- ja kus lõunapool.

Ja siis järgnes suur sööming Kuldhobus, millest osa wõttis ka külawanem.

Seal räägiti magusa toidu juures ainult miljonitest ja miljonitest.

Mõni aeg hiljem nähti, kuidas Kuldhobu koost lammutati; kuidas kirik ära kanti, tükk-tükilt, ja hulga maad eemale jälle üles ehitati; nähti, kuidas pool küla maatasa tehti; kuidas tekkisid kasarmud, kuidas muutis oja jooksu; siis wõeti weskiratas kohalt, suluti wabrik, müüdi loomad maha.

Siis tulid kolmtuhat musta töölist, kes kõnelesid Itaalia keelt.

Seal kustusid wanad laulud ilusast Helweetsiast ja kewade puhastest rõõmudest.

Selle asemele kuuldi ööd ja päewad kloppimist; ja kus Barbarossa sõrmus oli seisnud — seal aeti märke mäepuur; ja siis algas laskmine, sest siit pidi tunnel läbi mäe tungima.

Praegusel ajal, seda teati, polnud ju raske märke auku puurida; siin taheti aga kaks auku teha, üks kummaltki poolt; ja mõlemad augud pidid üksteist kohtama, täpipealselt kui nael, ja sellesse ei uskunud ükski, sest poolteist penikoormat oli wahemaa pikk. Üks ja weel pool penikoormat!

— Kuidas oleks, kui nad üksteist ei kohtaks? siis tuleks tööga uuesti peale hakata!

Kuid ülemineer oli ütelnud; nad kohtawad.

Ja Andrea Itaalia küljest, tema uskus ülemineeris; sest ta ise oli kindel tabaja, nagu meie seda teame. Seepärast astus ta töölistel ja sai peagi esimeseks nende hulgas.

See oli töö, mis Andreal sobis. Päikse walgus, häljad niidud ja walged alpid — need kadusid ta silmist; kuid ta uskus, et rajab omale oma isete Gertrudi juure, tee läbi mäe, mida ta uhkustawal momendil oli tootanud.

Kaheksa aastat püsis ta pimeduses ja elas koeraelu. Enamjaolt oli ta alasti, sest koopas walitses ligi kolmekümne kraadi kõrgune palawus. Kord sattusid nad jõe allikate peale, ja siis elas wees; kord leidsid nad sawilademe, ja siis elas ta poris. Pea alati oli õhk rikunud, ja sõbrad kukkusid maha; kuid tulid jälle uued. Lõpuks wajus ka Andrea kokku, ja ta wiidi haigemajja. Seal tekkis temas ette kujutus, et mõlemad tunnelid kokku ei puutu, ja see waewas teda kõige enam. Iialgi mitte kohata!

Ka Uri mehi lamas saalis, kes fantaseerisid; nende ainsamaks küsimuseks palawiku wabadel minutitel oli:

— Kas usute, et üksteist kunagi kohtame?

Jah, weel iialgi polnud ticinolased ja urilased nii igatsenud kokku saada, kui siin all, mäe sügawas põues. Nad teadsid, niipea kui nad üksteist kohtawad, lõpeb tuhandeaastane waen ja lepitatud rahwad langewad üksteise rinnale.

Andrea paranes pea ja läks jällegi tunneli. 1875. a. streigist wõttis ta osa; wiskas kiwiga, ning pisteti türmi, kuid tuli peagi jälle wälja.

a. 1877. põles Airolo, ta sünniküla — maani maha.

— Nüüd olen oma laewad seljataga ära põletanud; ja nüüd pean ainult edasi, arutas ta.

a. 1879. oli 19. juuli suureks leinapäewaks. Kogu tunneli ülemineer oli märke läinud, et mööta ja arwata; aga nii kui ta seal seisis, tabas teda rabandus ja ta suri! Keset teed! Seal oleks ta pidanud omale haua pärima, nagu waarao — kõige suuremas kiwipüramiidis — üle ilma; ja ta nimi Favre, oleks tulnud seinasse raiuda.

Kuid: aastad kadusid. Andrea kogus raha, kogemusi ja jõudu. Göschenenis ei käinud ta kordagi; kuid ükskord aas-

tas läks ta Pühasse Metsa, et waadata „häwitustööd“, nagu ta seda nimetas.

Ta ei näinud Gertrudi kordagi, ei kirjutanud talle kunagi; seda ta ei tarwitsenud, sest ta elas temaga oma mõtetes, ja ta tundis, et ta naise oma külge oli köitnud.

Seitsmendal aastal suri külawanem waesena.

— Milline õnn, et ta waene oli! mõtles Andrea; ja nii pole kõik wäimehed mõtelnud.

Kaheksandal aastal juhtus miski kummalist. Andrea seisis kui esimene sügawal Itaalia tunnelis ja tagus ktrkaga. Õhku oli wähe, ja seegi lämmatas, nii et kogu aeg kõrwad kumisesid. Seal kuulis ta tiksumist, mis tuletas meele puuussi, keda nimetatakse surmakellaks.

— Kas on mul wiimne tund kätte jõudnud? mõtles ta waljusti.

— Su wiimne tund! wastas miski ta sees wõi wäljaspool teda. Ja ta ehmatas.

Järgmisel päewal kuulis ta jällegi tiksumist, kuid selgemini, nii et ta uskus, see on kell, mis tal kaasas oli.

Kuid järgnewal päewal, mis oli püha-päew, ei kuulnud ta miski sarnast; ja nüüd arwas ta, see on ainult kõrwawiga; ja seal tundis hirmu, ja ta läks missat kuulama; ja waikistes mõtetes kaebas ta elupiiride üle. Lootus oli teda petnud, lootus, et näha saab suurt päewa, lootus, et wõidab lubatud suure hinna kui esimene puuriija, kes läheb läbi awause, lootus, et omandab Gertrudi.

Esmaspäewal seisis ta aga jällegi oma tuuriga esimesel kohal, kuid lootusteta; sest ta ei uskunud enam, et kohtab weel sakslasi.

Ta raius ja raius, kuid jõuta, samati kui löi ta nõrk süda pärast tunnelihai-gust. Seal kuulis ta äkki midagi nagu paugu sarnast ja wägewat müra, kuid mäes, teiselpool.

Ja nüüd sai ta asjast aru; nad olid üksteist leidnud.

Algul langes ta põlwili ja tänas Jumalat; siis tõusis ta püsti ja hakkas uuesti tööle. Ta löi ja löi, eine, lõuna, puhkeajad ja õhtusöögi läbi. Ta tagus pahema käega, kui parem wäsis. Seejuures mõtles ta üleminseneeri peale, kes oli surnud; ja ta laulis kolme mehe laulu tulises ahjust, sest õhk siin põletas samal moel tedagi, kuna wesi woo-

las ta otsaesisel ja jalad seisis niiskes sawis.

Punkt kell 7, 29. weebruaril 1880. a. — langes ta oma puuri otsa kummuli, sest see oli tunginud läbi mäeseina.

Rajaw hurraa teiselpoolt äratas ta üles, ja ta sai aru, sai aru, et nad üks-teist on kohanud, et ta waewade wiimne tund kätte on jõudnud, et ta on kümnetuhande liiri omanik.

Seal, pärast lühikest ohket kõige-wägewama poole — surus ta suu puuri-augu wastu, sosistas, nii et keegi ei kuulnud: „Gertrud“, ja siis hüüdis ta üheksa korda hurraa sakslastele.

Kell üksteist öösel kuuldi kõlawat „Tähele panna“. Itaalia poolt, ja suure mürinaga nagu piiramissuurtükkidest langes müür eest. Sakslased ja itaallased langesid üksteisele kaela ja nut-sid, itaallased suudlesid üksteist, ja kõik langesid põlwili, lauldes T e D e u m l a u d a m u s't.

See oli suur silmapilk; ja see oli aastal 1880, samal aastal, mil Stanley Aafrikaga hakkama sai ja Nordensköld Wega-sõiduga.

Kui kustus aukiituse-laul Issandale, astus üks tööline Saksa poolt ette ja ulatas itaallastele kenasti walmistatud pergamenti. See oli au- ja mälestus-kiri üleminseneer Louis Favre'ile.

See pidi kõige pealt läbi tunneli astuma, Andrea pidi selle aumälestuse ja ta nime wäikeses töölisteringis Airolosse wiima.

Ja seda tegi Andrea ustawalt, istudes käsiwagunis, mis kinnitatud weduri ette.

See oli suur päew! Ja öö polnud mitte vähem.

Airolos joodi weini, Itaalia weini, põletati ilutulestikke. Peeti kõnesid, Louis Favre'i, Stanley ja Nordensköldi auks; peeti ka kõne Sankt-Gotthardile, sellele salapärasele mäele, mis oli olnud aastatuhandet waheseinaks Saksamaa ja Itaalia, Põhja ja Lõuna wahel. Jah, tõesti, eraldaja, kuid ühtlasi ka koguja. Sest Sankt-Gotthard oli seisnud ja oma wett ausastijaganud Saksa Rheinija Prantsuse Rhône'i, Põhjamere ja Wahemere wahel...

— Ja Aadria mere wahel, katkestas keegi ticinolane. Arge unustage Ticinot, kes toidab Itaalia wägewamat jõge — Po'd.

— Braawo! Weelgi parem! Elagu Sankt-Gotthard, suur Saksamaa, waba Itaalia ja uus Prantsusmaa!

See oli suur öö, pärast suurt päewa.

* * *

Teisel hommikul seisis Andrea inseneeri-kontoris. Ta oli riietatud Itaalia kütiühikonda, kandis sulge kübara küljes, püssi õlal ja ranitsat seljas; oli walge näost ja kätest.

— Nii siis, sa oled nüüd tunneliga rahul, ütles kassainseneer ehk rahamees, nagu kõik teda nimetasid. Noh, seda ei tohi keegi sulle pahaks panna, jäi ju ka ainult müürisepa - töö üle. Nii siis lõpuarwe.

Rahamees lõi raamatu lahti, kirjutas sedeli ja luges kümmetuhat liiri kullas lauale.

Andrea kirjutas oma märgi, pistis raha ranitsasse ja läks.

Ta tormas tööliisterongile; ja kümne minuti pärast oli ta waheseina awause juures.

Tuled põlesid mäe sügawikust kummalgi pool teed, töölised kisendasid Andrealle hurraa ja lehwitasid mütse. See oli suurepärane!

Kümne minuti pärast oli ta jälle Saksa pool väljas. Kui ta aga päewawalgust

silmas, peatus juba rong ja Andrea astus välja.

Nii sammus ta rohelisele walgusele wastu ja nägi jälle küla, täis päikest ja haljust; ja küla oli seal, uuesti ülesehitatud, hiilgaw. Ilusam kui wanasti. Ja kui ta sinna jõudis, terwitasid töölised oma esimest meest.

Otsekohe ühe väikse maja poole juhtis ta oma sammud; ja päiklipuu all mesipuude kõrwal seisis Gertrud, waikne, ilusam, armsam kui enne, just nagu oleks ta seal seisnud ja oodanud kõik need kaheksa aastat.

— Nüüd tulen ma, ütles Andrea; nii nagu tahtsin tulla — läbi mäel — Kas tuled minuga kaasa mu maale?

— Tulen sinuga, kuhu tahad.

— Sõrmus on sul juba; kas on ta weel alles?

Ta on alles?

— Siis lähme kohe! — Ei, mitte enam tagasi minna; mitte midagi ära wõta kaasa!

Ja nad läksid käsikäes! Kuid nad ei läinud läbi tunneli.

— Läheme üles mäele! ütles Andrea, ja juhtis sammud kitsaste poole. Läbi pimeduse kandis mind mu tee sinu juure; nüüd tahan elada walguses sinuga sinu jaoks!

Õige üürnik.

Saksa kirjanik Manfred Kyber'i grotesk.

Walitses suur korteripuudus, ja proua Hapuhing otsustas ühe toa välja üürida. Niipea kui ta selgusele jõudis, et tuba oli päikeseta ja pime ja ainult weel wiletsate mööblitega ning katkenud tapetidega warustatud, andis ta oma kõrgesüdamlise otsuse ajalehes teada.

Juba hommikul wara ilmusid mõned inimesed, keda proua Hapuhing reast wastu wõttis. Esimene isik oli naine, nii siis oli juba põhjust ettewaatlik olla.

„Olete abielus?“ küsis proua Hapuhing.

„Jah. Minu mees töötab väljas; on päewal wähe kodus.“

„See oli hea. Aga Teie olete kodus?“

„Jah, enamasti.“

„See pole mulle armas. Otsin õieti üürnikku, kes iial kodus ei ole. On Teil lapsi?“

„Jah, kaks.“

„Siis ei mõista ma, kuidas üldse julgusite siia tulla. See on ju enesestmõistetaw, et tubasid lastega inimestele ei üürita.“

„Minu lapsed on hästi kaswatatud ja kooliealised. Nad ei riku midagi. Palun, wõtke meid, oleme põgenejad, ja meil on pool raskem korterit saada, sest et meil enam mööblid ei ole.“

„Nii, siis olete kõik kaotanud?“

„Jah, meil pole enam midagi.“

„Kas nälgisite kaua?“

„Kuude kaupa.“

„Siis nägite küll hirmsaid asju ? Jutus- tage ometi kord.“

Naine jutustas, ja proua Hapuhing kuulas. See on õudne ja kurb lugu.

„Imestan Teie wintsket loomu,“ ütles proua Hapuhing lõpuks; „on otse imestuswääriline, mis mõned inimesed jaksawad wälja kannatada. Mina seda küll ei jaksaks.“

„Ehk annate toa nüüd ometi meile ?“ ütles wõõras naine.

„Ütlesin juba, et mina lastega inimestele tuba ei anna. Isegi kui erandi teeksin, satuksin oma põhimõtetega wastamisi. Inimene ei tohi aga enesele ustawust murda.“

Wõõras proua lahkus. Proua Hapuhing aga kosutas ennast esiti kord teise einega.

„Otse muinasjutulik on see, kuidas lood näljast ja wiltsusest isu teewad. Arstidel on wististi õigus ütelda, et see, mis söömise juures mõeldakse, suurima tähtsusega on.“

Järgmine türrnik oli mees. Juba põhjus ettewaatlik olla.

„Olete abielus.“

„Ei, olen lahutatud, lasteta ja tahan tuba ainult enesele.“

Mehel oli tubade otsimisel nähtawasti kogemusi.

„See on ilus ja hea,“ ütles proua Hapuhing, „aga enne kui Teile lähemad tingimused teatan, peab mul tagatis olema, et Teie uuesti naist ei wõta.“

„Ei, seda nõu mul ei ole.“

„Wõimalik; et Teil seda nõu ei ole, aga kui keegi ennast laseb lahutada, siis tulewad mulle kõikisugu mõtted.“

„Soowitan mitte mõtelda,“ ütles mees, „sest need mõtted wõiks ju waled olla.“

„Mul on inimeste juttude asjus palju pahu kogemusi ja neist tahaksin loobuda. Minu kadunud mehe kohta tegi keegi waheajal wäljarännanud pagarinaine ühes waheajal mahapõlenud majas õige inetuid tähendusi.“

„Luban Teie tähelepanu pöörda selle peale, et mitte Teie lahutatud ei ole, waid mina, ja et mul Teie kadunud mehega mingisuguseid suhteid ei olnud, sama wähe kui mul neid oli kellegi wäljarännanud pagarinaisega ja mahapõlenud majaga.“

„Pean juba tingimuseks tegema, et Teie iial enam abiellu ei astu,“ ütles proua Hapuhing.

„Kas tohin paluda selle nõudmise põhjendust?“

„See on ju üsna lihtne,“ ütles proua Hapuhing. „Kui uuesti abiellu astute, wõidak ju ütelda, et Teie wahest selle naiseaga minu majas olete tuttawaks saanud, ja siis wõidak oletada, et Teie minu maja kuidagiwiisi selleks wõisite kasutada, et temaga suhteid sõlmida.“

„Teie wõiksite hani olla,“ ütles mees.

„Mu herra, see on haawamine, mis peate tagasi wõtma.“

„Hea küll, wõtan ka tagasi. Kui asja üle lähemalt järele mõtlen, on mul wõib olla ka ülekohus. Teie ei ole kellegi hani, Teie olete ennem kalkun.“

„Selle wõtate kohe tagasi,“ ütles proua Hapuhing, kelles teine eine wihas käärinna hakkas.

„Wõtan sellegi tagasi ja lahkun,“ ütles mees. „Aga mõtelge minu peale oma surmatunnil. Teie surete Mardi-päewa ümber.“

„Mis Te ütlete?“ küsis proua Hapuhing. „Kas on Teil helgeltnägija loomus?“

Wärin käis tast läbi ja see tegi teise eine kosutawuse weel enam küsitawaks.

„Mina ütlen seda,“ wastas mees õige murelikul toonil, „olewused, kel Teie kalduwused, leiawad Mardi-päewa ümber harilikult ja kergesti wägiwaldse surma.“

Proua Hapuhing mõistis.

„Ma kaeban Teid kohtusse,“ kisen- das ta.

„Selle peale ei saa Teie kaebada,“ wastas mees; „ütlesin seda heatahtlikul kujul ja ta põhjeneb täiesti lubatud isiklikul impressioonil.“

Mees lahkus, ja ilmus üks noor daam.

Agaenne kui proua Hapuhing temaga läbirääkimist algas, waatas ta järele, kas ta toatüdruk ka hoolega ukselinke puhastab ja nimelt juba üheksandat korda sel hommikul, sest proua Hapuhing uskus, et teenijal ainustki waba minutit ei tohtiwat olla, muidu saawat ta pahad mõtted wõi rikkawat mööblid ära.

Noor daam ootas toas, mis oli wälja üürida.

„Sel toal pole paraku päikest,“ ütles ta, kui proua Hapuhing tagasi tuli.

„Oleks sel toal päike, siis ma teda wälja ei üürikski,“ wastas proua Hapuhing haawatult. „Kas olete abielus?“

„Ei, olen maalrinna ja üksik,“

„Maalrinna pole hea; kardan, et Teil on modellid. Loodetawasti mitte mehed. Mina walwan, et minu majas kõlblus ei kannataks.“

„Jah, minul on modelliks ka mehi. Agakui nõuate, lepin siin ainult naistega.“

„Kas ei wõiks Teie parem maastikke maalida, nii et alati wäljas oleksite?“

„Ei, seda ma ei wõi,“ ütles daam.

„Kaskõhite wõi aewastatemonikord?“

„Kõhin ja aewastan ainult, kui enast olen külmetanud.“

„Siin ei tohi Teie aga ei kõhida ega aewastada — see eksitab mind.“

„Lähem kliinikusse, kui külmetan“, ütles maalrinna alistuvalt, sest see oli juba 29. tuba, mida ta oli ilmaaegu waadanud.

„Sellega ei wõi mina leppida,“ ütles proua Hapuhing; „haigemajad on nüüd nii täis, ja mis ma siis teen, kui Teie sinna ei mahu?“

„Siis muidugi jääb mulle üle weel ainult enesele ots teha“, ütles daam.

„Seda on weel vaja!“ kisendas proua Hapuhing. „Kui niisuguseid asju kawatsete, siis tehke seda lahkesti mujal, aga mitte minu majas.“

„Aga kui ma nüüd kõhin wõi aewastan?“

„Just see hädaohi näibki mulle Teie juures liig suur olewat. Näete üldse liig suur olewat. Näete üldse wäga kidur ja nõrk wälja. Ei, Teie ei ole mulle õige üürnik.“

Proua Hapuhing wõttis kogu päewa inimesi wastu, kes tuba tahtsid, aga õiget üürnikku nende hulgas ei olnud.

Wiimaks ilmus üks mees, kes rahutu wälja nägi, aga rahulikult rääkis. Tema kondikawa oli otse ähwardaw, aga ta näis tõesti kõigile proua Hapuhinge tingimustele wastawat.

Ülekuulamine algas.

„Kas olete abielus, lahutatud wõi on Teil lapsed?“

„Ei ole midagi niisugust olnud, ei ole ega saagi olema.“

„Kas kõhite wõi aewastate?“

„Ei mõtlegi selle peale.“

„Mis ametimees Te olete?“

„Seda ei saa selgesti seletada. Aga ma ei ole peaaegu ilalgi kodus ja üürin toa õieti ainult mõne wäikse asja mahutamiseks.“

„Ja kui ära olete, wõin mina tuba tarwitada?“

„Muidugi.“

„Hind on kuus kakstuhat marka, aga selle tõstmiseks jääb mul iga päew õigus.“

„See on õige ja mitte rohkem kui arusaadaw.“

„Peale selle järgneb weel lisa, sest kuud ei ole ühepikused ja weerand aastas jääb umbes nädalaosa päewijärele.“

„See on ainult astronoomiliselt õieti mõeldud.“

„Teie tasute kõik kahjud, mis mööblitele sünnib, ja maksate paraja summa asjade waatamise eest; see tähendab kulutamise eest lühikese nägemisega inimestele arwan ma selle kallimaks.“

„Sellest saan ma täitsa aru. Mina ei ole küll lühikese nägemisega, aga maksan heameelega lühikese nägemisega inimestele määratud kulutussumma, sest wäga wõimalik, et mõnikord mõni niisugune mulle külla tuleb.“

„Aga külalisi ei tohi Te palju wastu wõtta.“

„Arwasin, et ühe wõi kaks aastas. Ühe jõuluks, teise lihawõtteks. Olen heameelega nõus selle eest weel eraldi kahjutasu maksuma.“

„Teie wõite toa saada,“ ütles proua Hapuhing; „Teie olete minule õige üürnik.“

„See on minule südame küsimus,“ wastas mees.

Järgmisel päewal kolis mees sisse. Kolm pakikandjat tirisid kaks tundi järjestikku asju tuppale.

„Mina arwasin, et siia ainult mõned asjad toote,“ ütles proua Hapuhing.

„Need on ka mõned asjakesed,“ wastas mees; „minu pärisasjad tulewad alles.“

„Jah, aga kuidas nad siis kõik minu mööblite kõrwale mahuwad?“

„Olge mureta; mina oskan imehästi oma toaperenaise mööblid ära mahutada. Selleks on mulle vaja ainult aega ja rahu.“

„Aga te tahtsite ju reisile minna ja mitte siin eladagi.“

„Mina ei liiguta enast, kui kord juba sees olen.“

Proua Hapuhing jäi nõrgaks.

„Olime üürikõrgenduse ette näinud,“ ütles ta; „tuba maksab homsest alates kolmtuhat marka kuus.“

„Minu pärast kümmetuhat,“ ütles mees.

„Mis Te sellega arwate?“

„Ärwan seda, mis ütlen; sest kuna ma iialgi midagi ei maksa, siis on see mul üks kama kõik, kuipalju ma Teile wõlgnen?“

Proua Hapuhing nõrkas ja wiidi teenija poolt woodisse, mis sellepoolest hea oli, et tüdrukul muidu wahest midagi ei oleks teha olnud ja ta nii pahad mõtted oleks wõinud saada.

Proua Hapuhingel oli paha öö. Mitte ainult hingelikult-rahalikult saadud pö-rutuse pärast, waid sellepärast, et ta uus üürnik köhis ja aewastas ja ligi kolm tundi norskas.

Hommikul ütles proua Hapuhing toa üles ja jättis omale õiguse kahju-tas nõuda kolmandast ja neljandast põlwest saadik.

„Pealegi köhisite ja aewastasite,“ ütles ta.

„See on ainult wäike joodikukõha; Teie peate mind alles siis kuulma, kui pisut külma olen saanud. Siis wõib inimene sellest kurdiks jääda.“

„Ja norsanud olete ka kolm tundi. Peale selle walitseb Teie toas hirmus hais.“

„See on ju otse häbematus ülem tipp, et ise oma linade kärsehaisu üle kurdate. Need panin ma eine tegemiseks põlema. Aga ma wõtan homme õliwäripildid kütteks; need lõhnawad paremini ja põlewad halwemini. Ja norsanud ei ole ma kolm tundi, waid kaks. Kolmanda tunni saagisin ja nimelt mitte suuga, waid saega.“

„Linasad põletanud?? Saagitud???“

Proua Hapuhing läks nii walgeks, et isegi ta linad walgemad ei olnud.

„Jah, ma saagin Teie mööbli ja kütan nendega. See teeb minu asjadele ruumi. Ütlesin Teile ju, et ma oskan oma asju üürile andja asjade hulka mahutada. Saagisin Teie kummuti katki. Pagana töö, wõin Teile ütelda, aga kes ei tee tööd, ei saa ka süüa. Mina töötan ja sellepärast pistsin ma Teie toidukamb-rist ka kõik juba kinni. Seal oli wäga häid asju; ainult kandke hoolt, et tulewikus seal weel midagi paremat oleks.“

„Kummuti, mis Teile jätsin, olete katki saagitud???“

Proua Hapuhinge hääl ei kõnelenud enam, ta kriiskas ja wlistas.

„Ah, ometi mitte selle wiletsa asja, mis mulle ise jätsite. Mõtlen mahagoni kummutit, mil kuldehted küljes ja mis öösel Teie saalist tõin. Nimelt tahan ma sinna enam ruumi saada, sest et ma seal tahan elada. Siin on liig wähe päikest ja ma kardan, et Teie mööbli-dest ei jätku kütteks, kui tuba külm on. Aga seda wõin Teile ütelda, mahagooni saagimine on raske töö ja kuldlitrid wõib ainult kirwega maha lüüa. Rikkus- sin sellejuures ka kirwe ära, aga see oli Teie kirwes.“

„Siis peksate ju kõik mu asjad katki!“ kriiskas proua Hapuhing.

„See nõu mul on. Selleks tulingi siia. Tegin eelarwe ja loodan jõuluku hakkama saada. Siis kolin kuhugi mu- jale. Mina ei ela kusagil kaua, sest ma armastan sooja tuba ja kusagil ei ole palju mööblid.“

„Te olete nad siis igal poole puruks peksnud?“

„Ainult osalt. Muu osa müün toidu- ainetete eest ära. Kes töötab, peab ka sööma. Aga esiotsa aitab mulle Teie toidukambri, ja nii saan jõuluni läbi.“

Proua Hapuhing läks punaseks kui mahagooni ja siis walgeks kui lina. Siis, ilma et kolmandat wärwi oleks ooda- nud, kukutas enda aknast wälja. Alla jõudes lõpetas ta oma olemise. Ta kor- jus koristati ära ja lõigati lahti, sest et hullust usti.

Leiti olewat ta toiduorganid liiasti arenenud, liikumisorganid wähe are- nenud; peaju asemel oli tal tolmu- lapp ja südame asemel mööblite hin- nakiri.

Arstid ütlesid kui ühest suust, see ei olla olnud inimene, waid haruldane anomaalia: Paraku polnud see sugugi haruldus, ja niisuguseid lõikuse taga- järgi wõidak alati saawutada, kui iga proua Hapuhing omale ainult õige üür- niku leiaks.

Kas unenäg... ?

Inglise kirjanik W. Granville mltl.

Me seisime oma neljamastilise purjekaga, mille nimi „Port Caledonia“, Tshiili sadamalinna Talcahuano sadama silla ääres.

Wahetpidamata weeresid guaanoga täidetud kärud üle silla kitsast raudteed mööda laewa juure ja tühendasid oma lehkawa sisu purjeka sisikonda.

Õhuke, kollane kiht kattis peagi kõik asjad pardal ja sadamatöölised kandsid silmadele wäga kardetawa tolmu pärast nii-nimetatud guaanoprille.

Juba ligi kolm nädalat wiibisime Talcahuanos, aga weel täna lõpetali laadimine, ja siis pidi algama kodureis.

See teretulnud wäljawaade äratas laewameeste ruumis suurt rõõmu, ja ehk meid küll Inglismaale jõudmisest tublisti weel weerand aastat lahutas, sepiitsesid mehed ometi juba südisti plaane, kuidas kodumaal oma puhke-aega mööda saata.

Seda enam imestasin, kui Jimi, meie wana pootsmanni, ketikastilt istumast leidsin, otsaesine pilwes ja meel nukker.

Tal oli kustunud lubipiip laisalt käes, ja ta noogutas ainult waikides pead, kui tema kõrwale astusin.

„Nah, Jim“, nurisesin ma naljatades, „on sul meel sellepärast hapu, et need tõmmud poisid meie laewalae nii mustaks teewad — wõi on sul koguni armastusmuresid?“

Laewas oli nimelt teada, et Jim Brown enda oma neljastkümmnestwiest aastast hoolimata weel oli kihlanud oma perenaise noore tütreaga, keda ta südamest armastas.

Muidugi kuulis ta nii mõndagi heasüdamlist pilget, aga ta wõttis selle naljatades wastu, teades, et ta meile kõigile armas oli.

Aga seekord näis kõik ta nali olewat kadunud; sest ta wastas rõhutult:

„Armastusmure lõpeb mul warsti, tüürimees. Oma Bessiet ma ju ometi enam näha ei saa!“

See kõlas nii troostitult, et talle käe õlale panin ja talt osawõttlikult küsisin:

„Kas said kodust paha teateid, Jim? On Bessie haige wõi ju koguni surnud?“

„Tema mitte. Agamina suren warstil“ Jim Brown wahtis jälle kurwalt oma ette.

Üllatatult silmitsesin teda kõrwalt. Mis wõis tal ometi olla, Jimil, kes muidu alati laewal kõige paremas tujus oli ja haigust ei näinud tundwatki?

Otsustasin asja lähemalt uurida.

„Mis sul ometi on, Jim? Seleta selgemini. Wahest saame sind aidata.“

Jim raputas kurwalt pead, ja kui ma talle weel enam peale käisin, waatas ta kartlikult ringi, kas wahest kedagi ligidal ei ole, ja wastas siis tasakesi:

„Tüürimees, Teie ei pidanud seda õieti teadma ja teised ka mitte, sest et Te seda ei usu ja minu wälja naerate. Aga mina nägin und ja tean nüüd, et selle reisi puhul pean surema.“

„Ah, lollus! sest kes tohib siis unenägusid uskuda!“ wastasin mina pahaselt ja jatkasin uudishimulikult: „Mis lollust sa siis unes jälle nägid? — Jim, ma uskusin tõesti, et sa oma ea kohta mõistlikum oled!“

Bootsmann wiskas käega ja wastas kergel toonil:

„Mis ma tean, seda tean, tüürimees, ja kuigi Teie unenägusid ei taha uskuda. Siinemaani on kõik mu unenäod täide läinud ja sellepärast ütlen Teile: see reis on minul wiimne reis!“

Tema kindel toon awaldas minu peale mõju ja murelikult palusin ma:

„Jutusta ometi wähemalt, mis sa unes nägid!“

Jim silmitses mind kaheles, aga nähes, et tõsiseks jäin, jutustas ta pikkamisi, wenitades, nagu see tema wiis oli:

„Magades möödunud ööl oma koi-kus, nägin unes, et meile merel wastu tuli „Lendaw hollandlane“. Siis oli merepind äkki peegeltasane ja merepinda mööda tuli mulle wastu Bessie. Ta näitas mulle käega. Aga kui ma mõne sammu edasi astusin ja talle tahtsin kätt anda, kaotasin pinna jalgade alt ja kukkusin sügawale, ikka sügawamale, kuni mu silmade ees kõik läks pimedaks.“

„Jim, sa magasid halvasti ja sul oli luupainaja“, trööstisin teda. „Tühja unenäo pärast ei maksa ju veel pead norutada“.

„Aga minu unenäod on ikka täide läinud“, kinnitas tema kangekaelselt, ja jätkas mahalöödult: „Unenägu ütleb ju, et ma Bessiest pean lahkuma, veel enne kui talle saan kätt anda“.

Jim Brown toetas pea käele ja wahtis jälle kurwalt kaugele.

Ma lahkusin õlasid kehitades, väga hästi teades, et ma teda teistele mõtetele ei suutnud saata; aga ma otsustasin reisil teda hoolega silmas hoida.

* * *

Juba mitu nädalat ujus wana „Port Caledonia“ nüüd jälle merel ja hea tuul oli meid ruttu kannud kapini.

Harilik teenistus pardal nõudis meilt jälle kõike huwi ja nii unustasin warsti, mis pootsman mulle oma unenäost ja kartusest oli nelja silma all ilmutanud.

Ühel tormisel ööl kästi kõik mehed üles purjesid kinni panema minna.

Laewal oli wiisiks, et hädaohutundidel ka teine ja kolmas tüürimees üles taglasele pidid minema.

Nii sündis see ka nüüd, ja juhus tahtis, et ma eesbraamraal pootsmanni kõrwale sattusin.

Waikides, hambad kokku pigistatud, surusime rusikad ikka jälle üleskerkiwale löuendile, ja kui meil suurpuri juba koos oli, jooksis meil külmast hoolimata higi ojadena üle näo.

Tahtsime parajasti masti juure kobada, kui ma kuulsin, kuidas Jim Brown, kes raa peal kõige kaugemal wäljas seisis, karjatas ja siis minu käewarrest kinni kahmas.

Tahtmatalt waatasin ma sinna poole, kuhu tema wahtis. Meie all kohises meri; walged lainteharjad walendasid üles. Aga meie ees — mis see oli?

Pimedusest meie ees kerkis äkki nähtawale tume segane kogu — ühe teise laewa taglas.

Selgesti nägime ta sirgeid maste, raasid ja taglast, isegi ta alumisi purjesid.

Loomusunnilikult kähwasime kõwetraks ja pigistasime silmad kinni, kartes, et wõõras, saladuslik laew meist nüüd üle jookseb.

Wälkkiiresti juhtus nüüd järgmist: Me kuulsime hõõrumist, nagu oleks mõni raske keha meie laewa raudkere riiwanud; siis kajas killunemine, praigin, kusagilt tume karjatus inimesesuust — ja siis järgnes sügaw waikus, mida ainult merekohin segas.

Kul meie, olles üsna segased, jälle silmad awasime, walitses endine pimedus; wõõrast purjekast ei olnud enam jälgegi näha.

„Waadake — minu unenägu, tüürimees!“ ütles mulle pootsman.

Ma ei wastanud, aga mu põlwed lõdisedisid alles, kui kõlmööda alla laewale ronisin.

Seal walitses kõige suurem segadus. Poolbaagi raad oli pilbastunud ja ülewalt alla kukkunud, õnneks kedagi tabamata.

Pärast sattus pootsman mulle veel kord ette. Ta oli kahwatanud ja tähendas ärewal häälel:

„Nüüd tean seda kindlasti, tüürimees. Minu unenäo esimene pool on täide läinud. See oli „Lendaw hollandlane“. — Waene laew!“

„Niisugust lollust ärge rääkige!“ wihastasin end nüüd, sest mehed olid selle juhtumise tagajärjel ju isegi ärritatud, ja ma kartsin, et bootsmann nad oma lobaga veel enam üles ärritab. „See oli õige laew ja mitte kellegi waimulaew!“

Muidugi ei uskunud suurem hulk laewameestest minnasjutulise õnnetuslaewa olemasolu mitte, aga sama wähe oskasime juhtumust seletada. Alles tulew hommik pidi selgust tooma.

Lähenew päewawalgus näitaski meile siis öise „waimulaewa“ jälgi. Katki polnud ükski baagraa — ei, kogu bakkparda taglas oli kannatanud.

Pead raputades silmitses kapten häwitust ja andis käsu kahjusid, nii hästi kui osati ja suudeti, parandada.

Ta tahtis parajasti kajutisse minna, et seal tunnikene pärast öösist ärewust tukkuda, kui laewapoiss hingetult tema juure jooksis ja teatas, et baki all üks wõõras mees lamawat, kel peas olla haaw, mis kangesti werd jookswat.

Me kõik jooksimme ruttu tähendatud kohale, ja seal ilmus, et poisil õigus oli; sest haawatu, kes pisut warjatult baki all lamas, polnud mitte „Port Caledonia“ mees.

Ettewaalikult asetamise ta raamile ja kandsime ta tühja koikusse. Kapten sidus ta peahaawa osawasti kinni.

Haaw ei olnud raske, aga mees oli palju werd kaotanud ja wiibis mines-tuses.

Wiimaks keskpäewal ärkas ta ja, kui ju kehakosutust oli saanud, jutustas kaptenile järgmist: Ta olla Prantsuse madrus, nimega Emile Bouget. Laew, kus ta teeninud, olnud „Marechal Oudinot“ Nantes'ist ja sõitnud parajasti Cardiffist söekoormaga Saksa Roseliasse. Torm purustanud öösel positsioonilaternad ja nii sõitnud nad kokkupõrkamise silmapilgul tuledeta. Nagu ta seltsimehed, läinud temagi üles purjesid kokku panema ja istunud purjepuul. Äkki märganud ta ühe laewa küljetulesid. See laew tulnud otsekohe nende poole, ja weel enne kui ta õieti märganud, läinud laewad üksteisest külj külje kõrwal mööda. Tema tunnud ainult weel, kuidas wõõra laewa raapuu temast kinni kahmanud ja ta sealt maha kiskunud, siis kukkunud ta ja kaotanud meele-märkuse.

Need wõõra madruse sõnad kanti hoolikalt shurnaali, sest neist selgus ju, et kokkupõrkamises süüdi oli olnud ainult Prantsuse laew, kokkupõrkamises, mis õnneks weel kerge olnud, aga sama hästi oleks wõinud lõppeda mõlema laewa hukkamisega.

Lõunaajal sain pootsmaniga kokku.

„Noh“, naljatasin ma, „kas näed nüüd, Jim, mis „Lendaw hollandlasest“ sai? See polnud muu kui harilik sõelaew. Nüüd aga pea püsti! Kui unenäo esimene pool õige ei olnud, siis pole ka teise poolega midagi karta“.

Ei tea, kui palju mõju minu julgustawad sõnad tema peale awaldasid. Iga-tahes hoidis Jim Brown prantslasest wõimalikult kaugel, kuigi see mees, nagu hiljem reisil selgus, õige töökas ja korralik oli. Ta ei tunnud selle üle pisematki tuska, et saatust ta iseäralikult wiisil oli meie laewale saatnud.

* * *

Imelik, kui elektriseeriwalt sõna „kodu“ mõjub meremeeste peale, kes kaugelt tulles Inglise kaanali walgeid

kriitikaljusid näewad oma silmade ees merest üles kerkiwat!

Ka „Port Caledonia“ lael wiibiwate meestega oli lugu nii, kui Doveri kaljud laewa barkkbordi pool üles kerkisid. Nende soovid ruttasid laewast ette.

Erandiks oli ainult — Jim Brown.

Mida lähemale me oma sihile jõudsime, seda rahutumaks muutus ta.

Wiimaks olime Thames'i suhu jõudnud; wõeti wedurlaew, ja loots tuli laewale.

„Noh, kas oled nüüd ju rahulik, Jim?“ küsisin, kui jõge mööda üles sõitsime.

„Weel ei ole me ankrus!“ wastas tema ja waatas peegeltasasele weele, kus laewad kubisesid.

Tema fatalism hakkas mind ju otse wihastama, ja ma pöörasin talle lühidalt selja.

Gravesend, Tilbourg ja Greenwich möödusid. Hiilgawalt looduwa päikse käes kerkisid kaugelt üles hiiglametropool Londoni tornid.

„Port Caledonia“ tulek oli Londonis teatawaks saanud. Laew oli kaks aastat ära olnud. Nüüd tulid paadid, kus laewameeste sugulased istusid, merele wastu, et meid wiimisel teejupil saata. Algas üldine lehwitamine siia-sinna.

Korraga nägin ma, et pootsmani näost hele paiste üle lehwis, seistes bakil, ja kuidas ta ruttu oma taskurätiku wälja tõmbas. Meie ees kõrwal seisis ühel sõudepingil üks noor neiu, kes loori kübara ümbert ära wõtnud ja sellega nüüd lehwitas. Ei olnud kahtlust, see oli noor Bessie, Browni pruut.

Äkki sündis midagi ootamatut, hirmsat.

Ainus wali karjatus naise suust sundis mind äkki reelingu ääre ruttama.

Silmapilk sain asjast aru. Üks wedurlaew oli ligidalt täies kiiruses mööda sõitnud. Sellest tekkinud woogudest hakkas wäike paat kõikuma ja Bessie, kes sõudepingil seisis, wankus ja kukkus üle pea wette.

Weel enne kui ma otsusele jõudsin, lükati minu kõrwale. Lökkaja oli Jim Brown, kes täies riides wette kargas pruuti päästma.

Igalt poolt ruttasid paadid õnnetusekohale, ja warsti tõmbasid ühe paadi sõitjad noore neiu weest wälja.

Ja meie pootsman Jim Brown?

"Ta kadus wette, ilma et sealt enam oleks nähtawale tulnud.

Arwatawasti oli ta südamerabanduse saanud.

Kui ma läksin seda kaptenile teatama, käis mul mõte peast läbi: Oli see tõesti olnud ainult unenägu?

Kes seda teab!

Rongikäik.

Tshehhi kirjanik Rud. Rich. Hofmeister.

Oli üks neist päewadest, millal arwame, nagu oleksime äkki troopikamaale sattunud.

Päew, ülewalatud terwest merest walgusest ja kõrwetawatest päikesekiirtest.

Lõõmaw palawus, nagu langeks tae-wast tuld alla.

Wana pärnapuiestee, mis seisis suure tiigi ääres, mis päikesewalguse woolu käes wana lossi taga säras, meelitas wastupanematu jõuga oma tumeroheliste lehtede ja lumiwalgete õite warjude jahedusega.

Õrn, hall udu mässis nagu pehme musseliin oma läbipaistwa looriga kauguseid; uimastaw lõhn pärnapuult, mis walges õitemeres ujusid, täitis hinge fantastilise unistusega ja lahtisest, poolenisti eesriidega kaetud aknast laulis kurtes üles wana klawer oma igatsewat romanssi ammu unustatud armastusest.

Kartlikult kõlasid igiwana laulu toonid läbi raske, lõhnastjoodetud õhu, nagu kadunud wana-aja tume wastukaja, tungisid läbi wana lossipargi tihnikust, sosistasid Amori kräsupea ümber, kes ühe saja-aastase tamme pakside oksade all warjatult warjamata südametele sihtis, ja surid kauguses lõõmawate päiksekiirte wihma all.

Puiestee lõpul suurel tasasel kiwil, millest saaga jutustab, et selle peal kord timukapakk seisnud, lamas üks waskuss.

Kõhukene wastu soojendatud kiwi, laskis ta päikest ennast küpsetada ja ei liigutanud oimugi. Ta hiilgas kummalises tumehallis toonis, nagu oleks ta olnud tinast walatud; soomused ta kehal ja peal paistsid terawalt silma ja muutusid külgedel punakaks pruuniks, nagu teeks mingisugune tuli nad alt punaseks.

Arwasin, et ta surnud on, kui ma aga lähemale astusin, siis nägin, et ta elas, aga raskesti oli haawatud. Kohati oli ta nahk kiwiwiskamisest wõi kepihaawadest katki löödud.

Astusin waikselt jälle kõrwale, et mitte ta rahu eksitada, ja silmitsesin teda kaugelt, kuidas ta enda kergesti küljeli laskis, et päike teda igalt poolt tublisti saaks paista. See oli tema loomusunnilik wiis haawu parandada, ja ma olin kindel, et see aitas.

Seal kajas kaugelt mingisugune kära.

Puiestee kõrwal seiswat maanteed mööda lähenes kiriklik rongikäik, mis eemalt Püha Mäe poole ruttas. Usurändajad tulid üksikult, mõned neist juttu westes, teised waikselt, wäsinud pikast teest ja suurest palawusest.

Nad jäid puiestee ette seisma, koonduisid hunikusse ja puhkasid ühe igiwana pärna wilus, mis puiestee ees seisis, nagu oleks ta walwur.

Usurändajate etteotsa asusid kaks poissi, ühel käes warre otsa pandud rist, teisel kirikulipp. Teised koondusid eestpaluja ümber ja ühe waga laulu esimeste sõnade juures hakkasid nad liikuma.

Nad läksid Jumalalt halastust ja andeksandmist paluma oma pattude eest, läksid paluma rahu ja kaitset õnnetuse, haiguse ja waenlaste wastu.

Nende laul, sama kunstita ja lihtne kui nende paganliste esiwanemate wana laulud, woolas kaugele ümberringi ja pani waikse, palawa õhu lainetama.

Siis jõudsid mõlemad rongi ees samuwad poisid kiwi juure, kus haawatud waskuss puhkas. Kärest ehmunud, katsumus ruttu põgeneda, aga walu ja halwatuse pärast suutis ta ainult pikkamisi edasi wingerdada.

"Uss! uss!" hüüdsid poisid ja kargasid ehmunult tagasi.

Laul katkes äkki.

Nagu kommando peale panid poisid risti ja lipu käest maha ja jooksid kiwi-huniku juure, mis tee kõrwal seisis. Nende järele tormas kogu rong kiwi-huniku kallale. Mehed, naised, lapsed — kõik haarasid kiwid kätte, ja terwe waling kiwa lendas ussile selga nagu rahesadu.

Õnnetu loom katsus wiimse jõuga oma haiget keha kuhugi peidu-urkasse

wedada, aga ta kadus silmapilk kiwi-rahe alla.

Ja isegi siis weel wötsid inimesed, kust aga said, kiwe maast ja pildusid neid kõigest jõust surnukslöödud kartliku, süütu looma kiwikalmule.

Ja siis seadsid usurändajad endid jälle ritta. Noored mehed wötsid risti ja lipu ja rongikäik liikus tõsiselt edasi. Ja läbi waikse, wilusa puiestee kajas jälle waga laul, Jumalalt paludes halastust, armastust, armu ja andeksandmist.

Leib.

Hendr. Adamson.

Neid rakus käsi, küürus selgi waata ja higist niisutatud põldudele saada su õnnistust, oh Issand, sa ju näed: ei meelita neid kõrged kullamäed, nad paluwad sult igapäewast leiba. Sa armu nende waeste peale heida, kes päewa palawas ja ööde wilus on mõtetega oma põllu siilus, kus kaswab leib, ja nende waikne palwe

on samane nii suwel kui ka talwel:

„Me igapäewast leiba tänapäewgi anna“. Kuis wõiksid südame sa kõwaks panna nii wähenõudlikule rahwale, küll alandlikule, ent wahwale, kui tuleb kaitsta oma tööde waewa. Ei, ei. Sa'i lukuta end kinni oma taewa, ei jäta täitmata nii tungiwat Sa palwet, waid täidad rohkel wiljal Eesti salwed.

Sinn mere all.

Inglise kirjaniku Mar Pemberton'i romaan.

6

Rord hõiskasime meie waljusti, kui wõistime jälle kopsutäie wärsket, elustawat õhku sisse hingata, ja järgmisel silmapilgul pldime peaaegu lämbuma, sest raske painaw udu rõhus meie rinda, nii et meie tihti pooluimas-tena maha kukkusime.

Ütlefin endamist, et iga teine koht oleks õndsam, kui see mõrtsukalik waheldus; isegi uni, millest pole enam arkamist — ei wõiks olla hullem, kui see piinarikas kiratsemine, mis meid iga minut ahwardas surmata.

„Doktor!“ hüüdis Bligh hingetult. „Kas Edmund Czerny mallasse wõi kuhugi mujale, see on üksteis kõik, näidate ainult teed ja wilge meid sinna! Teie teate ju ka, et pole olemas hullemat seisuforda, kui praegune. Edasi, nii siis, meie järgneme Teile, üksteis, kuhu Teie meid ka ei wiits!“

„Jah, jah, meie järgneme!“ olid ka kõik teised ihu-hingega nõus. Neist kõneles meeleheide.

Neid kõiki waldas soow, siit pääseda, ja et seda soowi teostada, olid nad nõus isegi oma elu uuesti kaalule panema.

Jäid nad stia, siis hukkusid nad kindlasti, läksid nad kuhugi mujale, siis wõisid nad ikkagi päästmise peale loota, ja sellest lootusest hoidis loogu jõuga kinni nende hirmunud hing.

Weel praegu näen oma ees Beeter Blighi, kes enese waarudes päästi oli ajanud ja kähisedes hüüdis:

„Tuldpuuskawa mäe sifimas on elu mugawam kui sel neelud saarel! Bligh meid siit minema, doktor, wõi ma kärwan Teie silmade ees!“

Waewalt oli ta lõpetanud, kui arst teele läks. Ta hakkas tafa jooksma, meie jookstume talle hingeldades järgi, metja, musta soo sifis, kus udu polnud nii tihe.

See oli kummaline, koguni mitte tõeliskust kujukaw pilt, mis meie filmadele awanes, kui tormasime mõõda oruserwa edast.

Rõrgel ülewal õhus tiirlesid tuhanded linnud, teda paiskas torm siia-sinna ja kui läbi pilwede rāga sähwatas äki wālk ja tabas linnuparweskid, siis kukkus neist terve hull purustatud tiibadega ja meelemõistusetu alla.

All orus jooksid läbisegi terwed karjad mitmeselgeid neljajalgseid loomi: härjad ja kitsed, siidud ja koerad jooksid ja hüplekid metsikus hoos läbisegamini täites õhku hirmunud määrimise, ammumise ja haukumisega.

Õhku aga läbisid ikka weel pimestawad sähwiwad wālgud.

Ja kõige selle juure seitsis juurtega üleskistud puude pilbastumise kõla, hirmus kõnemürin, tuule hulumine, wālgust põlema süüdatud puude tornifõrgused leegid — pilt, mis ühendab endas kõik põrgu hirmsused ja minu weel täna paneb wabiseima, kui selle peale tagasi mõtlen!

Kui doktor meie oli ütelnud, et ta meid tahab wita Edmund Czerny majasse, polnud mul aimugi, kuidas ta sellega hakkama mõtleb saada ja mis ta meiega üleüldise kawatsuse ette wõtta.

Et tal ei olnud lootiskut ega paati, teadsin ma juba, muudu oleks ta sellest ka juttu teinud; seepeale aga polnud mõelda, et meie siit jala wõiskime pääseda linna mere all, sest meri oli rahnude wahel nii sügaw ja tormiline, et ta isegi paadi hādaohu oleks saanud.

Peale selle juhtis doktor oma sammud mitte mere, waid musta kaanide-tiigi poole, kuhu Beeter Bligh alles hiljuti oli paisanud esimese rōdwi.

Soo lamas ka praegu nii waiselt ja mustalt meie ees, kui tol õöl, ja kui meie ta äärt pidi edast astusime, pidin ma tahtmata selle õudse klaperjahi peale mõtlema, millest olime pääsenud nii suure waewaga; mida wõisime mõelda ja loota Edmund Czerny meestelt, kui arst meid tõesti tema juure wiis. See mõte waldas kogu mu peajuhi, kui arst äkki kuristikku ees peatas, mis meie edasiminekut takistas.

Weel kunagi elus polnud ma näinud kohta, mis kuidagi oleks wõlnud sarnaneda selle kohta metsikuse ja õudusega.

Baremal ja wajakul pool süüntusid taewa poole mitmesaja jala kõrgused kaljuseljad, järskult ja ligipääsmata, sejuures nii üksise lähedal, et ma laiali sirutatud kättega neid seinu wabalst ja ühel ajal wõisin puudutada.

Selle kätigufarnase kuristikku lõpul seisis la awaus, nagu kaew, mis wiis püsiloodis

alla maa sifimasse, kuna kaugele tema taga haigutas lõpmata sügaw kuristik.

Konksime kaewuawause poole, ja sinna jõudnud, ümbritses meid äkki säärane wailus, nagu oleksime õõsel eksinud kuhugi surmuallale. Nimmelt ei olnud tuulel siia ligipääsu ja hiiglaseljad kummalgi pool hoidsid nii hästi eemale tormi mühina, et meie kõrwu sellest ei tunginud ainuiski heli.

Wahinult wajas arst kitsale kaljuserwale ja kuwatas oma higist otsaesist.

Wahitides ootasime meie, kunni ta jälle rääkima hakkab; ta oli meid juhtinud siia süngete kaljude wahel, ja seepärast pidi ta meid ka tutwustama oma lähemate kawatsustega.

„Waadake siia! ütles ta lõpult ja kääris oma järgiwarrukad üles, nagu kēegi, kes mingi suure tööga hakkama on saanud. Waadake siia, tee algab selle kaewu sügawikus ja meil on tarmis ainult laternat, et siia kaewu tungida. Widage mu käest kinni, kapten, kunni laterna üles olen toonud. Mitte asjata pole sellest saarest kõnelenud too hollandlane! Wean kihla, ta teadis, et meie kord ta ülestāhendusi oskame kasutada.“

Saarasin ta käest kinni, kuna arst ise kaewu hakkas lastuma; pidasin teda käest senni kinni, kunni ta laterna oli leidnud ja üles toonud.

„Kui jāin kolme päewa eest siia saarele,“ seletas arst, „ruttasin ma kōhe siia. On alati kasuks, kui muretsetakse ka uue korteri eest, sest kunagi ei wõi inimene teada, kinas ja kas wana korter kord ei muutu elamiskõlbmatuks. Lõõkord jāitsin oma laterna siia ja nüüd leidsin ta ka filmapiiskelt üles.“

Seega näitas ta meie oma laternat, mis oli digusepoolest kuu-elementidega warustatud elektilamp, nagu neid tarwitawad mēetõõksid; waewalt sai ta woolu sisse juhtida, kui ta juba alla kaewuawause walgustas. Kaewu sügawus wõis olla wiis kunni kuu meetrit ja meie wõisime alla ta põhjani nāha, mida katsid wāiksed kaljurahnud.

Mis aga mõjus kui ootamatu heategu, oli asjaolu, et meie sealt wastu puhus wärskel, elustaw õhuwoolus.

„Meri! See on meri!“ lārmas Beeter Bligh hõisates. „Oh, doktor, Teie olete meil teiskordse elu päästnud!“

Üksteise järgi hüppasime alla kaewu ta ahmitsemine suure heameelega wärsket meriõhku kopludesse, mis meid paari minuti jooksul seewõrra karastas, nagu oleksime uueti sündinud.

Siis tormasime otsesmaid läbi lühilise tunneli, mis juubus juure kõrgewõlmilise koopasse. Ülewal oli koopal nāhtawasti mõni pragu, sest päewawalgus tungis meie juure alla süga-

wisku — nagu higliakiriku kitsa gootistiilis akna laudu.

Dma metsikusel ülevalt mõjumast, lihtsalt suurepärastest koopast võis läbi pragude ja awaste pääseda lõpmatuse hulka teistesse koobastesse ja kailudesse; neist olid mõned amarikud, kui Türgi mõlmitud supelusruumid, teised kõrge ja püha, nagu renassans-aja kirkute koorid, jällegi teised aga wäikesed ja mugawad, kui armsad baamide saloonid.

Ja kõigi seinad helkisid pimestawas säras, kuna nad üleni olid laetud jaspise ja mäekristallidega.

Ükski nõid poleks wiski paremat osanud luua, ja mees, kes meid siia oli toonud — polnud nõid, waid ainult Chicago arst, keda alles tundsin eelsest päewast saadid.

"Doktor!" hüüdsin ma imestades, "see on ju näkide-palee. Kuid kuhu läheme siit? See on suur ja tähtis küsimus!"

Duncan Gray istus maha kalsjuühmule, ja meie kõik jäime ootawalt seisma.

Peeter tõmbas taskust piibu ja tubaka, ning üskti meist et ütelnud, ta jätku praegusel korral suitsetamine.

Kaugelt kostis meie kõrwu tume tohin: mere müha ja murdlainte lotse: sest ikka veel mäsas torm endise hooga ja piitsutas laineid metsikule ringmängule.

Täht aega istus arsti wagu, lõpuks algas ta:

"Ütlen Teile kõik, mu sõbrad. Selle koopa on leidnud Hollandi merimees Hoyt. Dieks Czerny ülestähendusist tunnub, siis teaks ta ka selle koopa olemasolust, kuid ta pole neid lugenud. Olen kaewu läbi uurinud, koopa mitte wähem ja ütlestin siis endamisi, et nad mulle kasuks mõiksid olla, kui mingi äpardus minult mu elumaja rõõwib. Praegu ähwardab meid hädaoht, seda Teile teate. Läheme maa-alusesse kätku, jõuame edasi, lõpule, siis olemeegi linnas, mille Czerny mere alla on ehitanud. Teile otjustage nüüd ise, kas teeme seda wõi mitte?"

Toppisin ise nüüd omagi piibu, nagu Peeter Bligh seda waremint oll teinud, ja kuna mu kaaslastel ootawalt mu otja wähtisid, nagu oleneks otjustamne ainult minust, laususin ma:

"Mu lihtne merimehe-mõistus ütleb mulle, et siit peab wiima otsejooneline tee põhjapoolse kalsjutipu juure. Kas on see nii, doktor?"

"Tähtsa õige," wastas küsitaw ja waatas mulle uurlwalt otja. "Disjooneline tee wõib meid mere alt merealuse linna wärawa juure. Tahaksin teada, kas läheme sinna wõi pöörame kõhe ümber. Teile kõik teate, mis meil mängus on, ja Teile pole ka lapsed. Ütlete Teile, et läheme edasi, siis astun ma eesotsas; ütlete aga, et tagasi läheme, siis jään ma sa-

mati Teile etteotsa; ja kui otjustate: lohale jääda, sila kus oleme, siis pole mul selle wastu midagi. Mina omapoolt ei wõta otjustamistest osa, kõik sõnadigus olgu Teile täies."

Peeter Bligh oli esimene, kes sõna wõttis: "Kuna see forter siin midagi ei maksa, siis wõistame ju siia jääda."

See tark wastus sundis Dolly jrgmist mõtet awalbama:

"Mu arwates oleks parem, kui edasi lähetsime. Edmund Czerny on ju lõppude lõpuks ikkagi aumees."

"Aumees," täiendas Seth Barker hambaid kiristades, "kes õnnetuud merihädalisi käseb maha tappa!"

"Barkeril on õigus!" seletas Peeter Bligh "On alati parem, kui ollakse hästi kaugel sõarastest nadikaeltest!"

Duncan Gray kuulas kõik kannatlikult, palju kannatlikumalt kui mina, siis aga ütles ta:

"Jääte Teile siia, siis peate ilma jututa nalga surema, läheme meie aga edasi, siis naeratab meile veel mõimalikul korral õnn. On udu kord kadunud, siis tuleb Czerny oma meestega saarele tagasi. Seega on walit järgmine: Kas näljajurm wõi mahatapmine Czerny meeste poolt. Teist teed ma ei tea, mu her-rad, ja kui mina nõu tohin anda, siis soowitaksin ma: Edasi, edasi! Kuid nagu öeldud, alistun tingimusteta igale Teile otjusele, mille iganeš teete!"

"Siin wõib ainult kõnet olla mõistlikust otjusest!" hüüdsin ma tugewa rõhuga. "Edasi, doktor! Ja Jumal olgu meil abiks! Dieksime ju meelest ära, kui tahaksime siin ära nälgida nagu lõpus rotid, kuna ainult wähe maad meist eemal on küllalt walguist ja toidu tagawarastid. Edasi, ega's meie ometi argpüksid ole!"

"Nii see on, meie pole argpüksid!" fordasid mu kaaslastel.

Otjustasime üksmeelselt, et läheme Edmund Czerny juure, ja teed tundis arst. Hollandlane kelle ülestähendusist ta oli lugenud, oli seletanud, et mingi must maasoone juhib teele, mida mööda wõib pääseda maaalusesse linna, ja nii kaugesse, kui walguistas meie elektrilamp salapäraseid seinu, nägimegi loolkemat seda maasoont oma kõrwal.

Arst haaras lambl oma kätte ja astus ees.

Ülevalt siisketungim päewawalguks läks ala nõrgemaks ja ikka enam ja enam tihenes meie ümber pimedus. Mjuti pidime meie läbi kitsaste ja madalate kaitude tungima, kuid kui meie siis jälle jõudisime ruumikamatesse koobastesse, nägime meie jällegi oma ees musta

tinavõõsti, nagu oleks ta inimkatest ehitatud, et meie mitte ei eksiksime.

Kirjelbada seda kummaliski, muinasloolik-
test imedest kihawat teekonda — ei julge ma
mitte.

Tundus aga, nagu mõbiksimine meie kõrge-
wõlwikistes jaalides, mille seinad on kaetud
jaspise ja teemantidega, nagu neid ehk juudawad
luua ainult muinasilma hiiglased, kelle walit-
seda on kõik maailma iganes mõeldawad hiiüsid.

Ja selles muinaspaales, kuhu enne meid,
nõnda ütelda, ühegi inimese jalg polnud ula-
tanud, kus walitsejad üffindus ja waikus, nagu
õõseti kõrbes — sündis äkki midagi kohutawat,
hirmutawat, nii et praegugi mul otsaesisel
seisab surmahigi, kui selle peale mõtlen.

Selgesti, nagu oleks see olnud alles eila,
seisab see juhtumus mu silmi ees.

Nagu oleks see juhtunud alles hiljuti, näen
arsti ta lambiga kärsitult edasi ruitawat, tema
järel Beeter Bligh, kes juttu ajab wäikse Dolliga,
kuna mina parajasti kohumat Seth Barkeri
üle ühe eesolewa kaljumüraka upitan.

Siis jõuame meie kõik neli kristalljärwe
kaldale, kus seisma jääme ja otsust hakkame
tegeme, mis suunas meie edasi peaksimine liikuma.

Selle järwe pind oli puhjas ja sile kui pee-
gel. Ta laius oli umbkaudu kolmsada jalga ja
kahel pool piirasid teda kõrged kaljud, nii et
temast kudagi kõrwale ei saadud hiilida. Pahe-
mat kätt kindlasti mitte, sest seal sündis järff
kaljusein tagast ja paremat kätt ainult waewalt
ja suure raskusega, sest seal olid hiiglamürakate
riidab tee peaaegu ummistanud, nii et näd,
alt waadelbuina — läiksid ja särasid, nagu oleks
mäekristall- järw meie wäikse lambi kiiri ta-
gast loopinud.

Kui meie parajasti nõu pidasime, kas läbi
järwe ujuda või üle rahnude ronida, hakkas
rahulik ja selge järwewesi äkki laineid pilduma,
wahutama ja mäsama ja juba järgmisel sil-
mapilgul tungis weesi esi'e ropp elukas: hiigla
polüüp, nii et meie teda nähes ksendama kut-
tusime ja metfikus hirmus jooksu pistisime, üks-
teist wastastisiku maha langetades.

Polüübi kohawad jalad otfsid mööda kal-
jusid, kusjuures ta rohkaithelkiwad silmad ton-
biliselt läbi poolhämäruse kumastid; ja mõeldagu
seejuures weel wahutawate weejugade peale,
mis meid üleni märjaks paislastid.

Weel palju julgemat ja kindlamad mehed,
kui meie — oleksid seda elukat nähes põgenema
hakanud!

Uhaustus waldas minu.

Pidime igal tingimusel pääsema teisele poole
tiiti, kui meie ei tahtnud nalga surra!

Esimene hirm kestis ainult paar minutti,
ja kui polüüp jälle wette oli läinud ja weel
rahuliseks jäänud, arutasime jälle edasi, mis teha.

Pidime pääsema teisele kaldale, maksfu
mis maksab. Ujumisest läbi järwe, ei wõinud
loomulikult enam juttu olla; jäi järele teine
tee: üle kaljurahnude.

Soowitasin oodata, kunni polüüp jälle wälja
tuleb, et siis ühefordfekt kõik oma rewolwrid
tühjendada, kuid arst ei tahtnud sellest midagi
teada, sest ta kartis, et pauke kuuldasje.

„Kuid kui meie,“ ütles ta juure, „kaljule
ülewal ja hästi kõrgele ronime, peaaegu lae
alla, siis ei saa meid polüüp, oma pikkade jal-
gade peale waatamata, mitte kätte. Ka Soht
läks sama teed,“ seletas ta edasi, „meie ei tohi
enam karta, kui temagi.“

Jah, see hädaoht! Jällegi oli ta meil kae-
las, sest polüüp oli teistfordfekt niiskest pime-
dusest esile tunginud, nagu oleks ta meie ligi-
olekut haistnud; ta kotas oma painduwate
katsejalgadega mööda kaljusid, nii et meie teist-
fordfekt ehmatades tagasi tõmbusime.

Wõin kinnitada, et ükski meist sel filmapi-
gul ei mõelnud lämmatawa udu peale ja et
meie kõik parema meelega oleksime wiibinud
ülewal udude käes, kui siin selle hirmsa eluka
lähikonnas.

Ainult arst ei tulnud kalbalt ära.

Dähelepanelikult filmitses ta polüübi jalgu
ja tegi kindlaks, kui kõrgele see elukas oma
jalgadega wõiks küünitada.

„Waadake,“ ütles ta rahulikult, „ta jalad
ei ulata kaugemale, kui kaks meetrit allpool
tippu. Kõrgemale ta ei küüni. Kui nii kõrgele
saame ronida, siis ei wõi meid mingi õnnetus
tabada. Et see aga on hulljulge temp, tean ma
ise kõige paremini, kuid meie wõime ikkagi weel
wõti upärja pärida. Päheme aga aralt tagasi,
siis sureme kindlasti nalga. Edasi, mu herrab!
Ustun ees, Teie tulate järele! Edasi Jumala
nimel!“

Sellega hakkas ta aegamisi, kuid edukalt
kaljusid pidi üles ronima, kunni ta nii kõrgele
oli jõudnud, et teda polüüp ialgi enam poleks
wõinud tabada.

See oli mitbugi wäga wästaw, kuid ka
kindel teekond, sest suured kaljumürakad kandfid
meie raskuse kindlasti wälja.

Ja järwe ümbruses ei waritsenud meid peale
polüübi mingisugune teine hädaoht.

Ronisin otsekohe arsti järel, rewolwer
hambus.

Kõik seisab mul weel praegugi selgelt sil-
made ees.

„Üks aga tuskus fiwi alla, mille peale parajasti doktor Duncan Gray oma jala oli asetanud.“

„Ünneks oli doktor veel sigel ajal seisukorral aru saanud,; aegamisi tõmbas ta enese jälle üles, kuid samal sümopilgul kahmas polüübi üts jalga ta järgi ja haaras doktori säärest tinni.“

Mu revolwer tühjenes wiis korda kümne sekundi jooksul ja kõik kuulid puurisid eluka tondilikus fosforhelgis särawasse ilma.“

Metfit kisa läbistas põhjatu wäikuse. Kõhe pärast seda kajastid aga veel wiisteist pauku peaaegu ühel ajal. Ka Beeter, Dolly ning Barker olid eluka peale lastunud, kes nüüd wõimetus walus wees wäherdas, kuid oma ohwrit siiski wabats ei annud.“

Üks ta jalgadest hoidis oma imemiskäsnadega waele arsti säärest tinni ja tiris seda alla sügawusse.“

Hirmsamat, kohutawamat wõitlust elu eest pole ma kunagi oma elus näinud.“

Ülewal tubli ja karimatu arst, kes käte-jalgadega püüab kaljust tinni hoida, nii et fiwi terawad ääred ta lihase sooniwad, all nähtawasti põrgust ära karanud elukas, kes kujuk oma ohwrit kõigest jõust alla sügawusse, püüdes temast ka oma teiste jalgadega tinni haarata.“

Jumal teab, misjulgune ime arsti ometi päästis — kuid ometi päästeti ta ära!“

Ta ise päästis enese kõige suuremast hädaohust ja kas ei nõua säärane ast juba pöörast julgust ja iseloomukindlust!“

Kes tema asemel oleks lahti lastunud kaljust, mille küljes ta rippus, andes end seega ilma armuta eluka hooliks! Ja arst tegi seda! Üks lasti ta kalju käest, kiskus parema käega noa taskust ja lõi kas ühe tõmbega polüübi jala läbi.“

Jõuetuna langes siis elukas wette.“

„Doktor, kuidas Teie käsi käib?“ hüüdis ma rõõmsalt.“

„Oh, wäga hästi. See kõik oli ju ainult lapssemäng!“ wastas ta naeratades, kuigi ta näis wäga wäsinud olevat.“

Ünneks on jõudsin kõik teisele kaldale, meie neljalest kahwatanud nägudega, waene doktor Gray aga tuntawalt longates, sest elukas oli teda ikkagi tugewasti pigistanud.“

Sellepärast ei jäänud ta seisma, ei istunud isegi maha, et weidi puhata, waid wõttis Seth Barkeri käest lambi, kes sellega alla kaldale oli läinud, et waadata, kas elukas veel hinges on, ja jatkas julgelt ning hea lootusega oma matka.“

„Mille igauhel pole jarnane truu wäht maja tagaukse ees“, ütles arst pead raputades, „ja Edmund Czerny ei tea sellest oma õnnest midagi. Niipea kui temaga kokku puutun, ütlen

talle seda. See ei kesta wiis enam kaua, mu herrad, ja ma tunnen juba rõõmu. Jalga jääb küll weidi raskets ja on kätte jõudnud wiis ülim aeg, et teda rawitsema hakata.“

„Ja veel hästi rawitsema hakata“, seletasin südamlikult. „Ennisti mõtlisin, et kõik on juba lõppenud, ja mu süda wajuks saapasääre.“

„See pole aga selleks just kõige sündsam koht“, wastas Duncan Gray naerdes, „just Edmund Czerny linna wärawa ees!“

Nende sõnadega jäi ta seisma, ühtlasi liigutusega märku andes, et peame wait olema.“

Kohal, kus seisime, awanes tunnel laiaks ruumiks ja ülewal walgustas seda ruumi suur lamp, mille walgusel nägime umbes kolmekümne jala kaugusel raudrebetit, mis seisis püstloodis seinä ääres ja wiis kahest tiiwast koosnema uste juure.“

Täitisa selgesti kuulsin mere koha, ühtlasi tungis inimlikkude häälte kõmin meie kõrwa.“

„Jah, muidugi“, ütles arst soosnal, „seisame praegu merealuse linna wärawa ees, ja ainult armas Jumal teab, kas meid ta seal ja kuidas wastu wõetakse.“

Nende sõnadega ja wäikelt klijatades walu pärast tuskus ta meelemärlusega minu kätte wahalet.“

15

Ruthi päewaraamatust.

5. m a i l. Jumal on mind kuulda wõinud. Jasper Wegg wiibib saarel; mis tähendus ja tähtsus on sel asjaolul minu jaoks, ei julge ma omale veel ette kujutada! Mul on tunne, nagu oleks mu südame pealt juur fiwi ära wõetud. Lõpuks olen ometi leidnud ustawa sõbra, ja see wiibib minu läheduses.“

6. m a i l. Täna õhjel rääkisin ma kapten Jasperiga ja nüüd on ta jälle läinud. Ujun, ta pole muntunud. Ta on endiselt heasüdamlik, siglane ja aus merimees, kes ta warem alati oli. Olen seda alati ütelnud ja ütlen veel praegu, et Jasper on üks ilusamatest meestest, seda ma kunagi olen näinud. Ja mis ta oli, kui ta veel mu jahilaewal kaptenina teenis, seda on ta veel praegu: merimees pealaeft jallatallani. Ta wõib umbes kolmkümmendwiis aastat wana olla, kuid on kehastunud jõud ja nooruswärskus ise. Ta tuli minu juure, sest ta oli seda lubanud. Ta laew ootab saare ees merel ja ta palus mind, et ma temaga koos laewale lähaksin. Kuidas wõisin ma aga seda teha, kus mind ometi walwawad sajad argusfilmad?“

7. m a i l. Clair de Lune tuli täna hommikul minu juure ja teatas, mis täna saarel on

juhtunud. Jasper on nähtavasti veel ifka saarel, ja ta laewa näib torm merele olewat ajanud. Ma ei tea, kas pean selle üle rõõmus-tama või kurvastama? Mida ta mind palju ei saa, ja ometi valmistab mulle ta ligiolel rõõmu, sest ta on minu sõber. Mitan sellest asjaolust uut julgust. Kas on olemas üdise naist, kes mõiks mehele appi tõtata, et ühes temaga wabadusse rutata? Kui jah, siis olen minaäärane naine, samati, nagu on selleis wastawaks meheks Jasper Begg. Eila olin veel üksi, täna pole see enam nii, sest mu sõber wiibib läheduses. Ja kui ta laew päralt jõuab, — oh, ma ei julge midagi ette kujutada, mis siis mõiks juhtuda!

10. m a i l. On üle elatud nest hirmust päewa, nii hirmust, ahastus- ja wiletsustüllast päewa, nagu ei kunagi warem elus! Laew pole veel tagasi jõudnud, ja Jasper Begg on ifka veel ülewal kallutipul. Ta kolm sõpra on ifka veel tema juures, saadan talle igapäew rohket sööki, kuid kuidas see kõik lõpeb? Sellest ajast saadit, kus teatas, et Jasper Begg minu juures käis ja praegu veel saarel wiibib, walwatas mind mitmekordsetl. Kardan oma sõprade juhtes kõige hirmsamat, ja ometi ei suuda ma neid amitada!

10. m a i l (hiljem). Edmund, kes eila San Franz'skofi päralt jõudis, teab ka, et Jasper Begg saarel wiibib, ja räägib temast tihhilugu. Kardan tema wiisakust ja usaldawat olekut. „Su sõber on sinu juures külas käinud,“ ütles ta, „kuid miks tahtsid ja seda minu eest warjata? Miks kardab su sõber mind ja miks hoiab ta end eemale, nagu mõni murdwaras? Tulgu ta ometi julgelt ja wabalt meie juure ja üteltu, mis tahab, ma ei õgiks teda ometi ära!“ Usun, ta tahab wahel minus usku äratada, uagu oleks ta waga hea inimene, ja ometi polnud ta seda kunagi — ei ilmaški!

11. m a i l. Mu mees läsi waele Clair de Lune'i merealuse linna wangikambriise paigutata; mina aga ei julge selle põhjust pärida. Brantslane kaitseb Jasperi tagaajajate eest. Kõik-wõlmullne Jumal, kas see pole ehk unenägu, mis mind lammatab? Jasper Begg, mu ainus sõber, kes oma elu kaalule panes mulle appi ruttas, wiibib saarel ja peab nähtavasti wiletsalt hukkuma! See ei tohi, ei tohi iganes juhtuda! Pean näüd kõik unustama, mida ma iganes unustasin ja lootsin, pean isegi need unustama, kes minu eest siia tulid, keda ükski teine eesmärk ei juhtunud, kui ainult see, et mind orjusest wabastada.

13. m a i l. Eila õösel las tormikell ja meie pidime suure kirufega saarelt lahkuma. Märgised aurud tõusid juba paksu pilwena soost, kui ma metsa laudu randa ruttasin. Kõik meie

jooksiime, rüfesiime, tormasiime kiireks korras rahnu juure. Wilmajest uneajast saadit on mõõdunud waewalt kolm kuud ja ükski meist poleks uskunud, et see aeg nii ruttu jälle kor-dub. Täna õösel ei mõtle ma igatahes oma elu peale, waid weedan aja mõtetega nende meeste elu peale, kes peawad üles jääma kalju-harjale. Mis saab mu sõbrast Jasper Beggist? Kes on talle abiks? Ta on mu ainaks ei mu kõige suursugusemaks mureks. Kas ta ka mõt-leb minu peale?

13. m a i l (hiljem). Merealune linn asub selleks kaljus, mis seisab umbes penikoorma kau-gusel põhjapoolset saaretipust. Usun, midagi sarnast ei leidu wist kogu ilmas. See kalju oli wist umbes tuhat aastat tagast wulkaan, mille kraatri hiljem sules tarbunud laawa, nii et ta enestest praegu kujutab mõimatu suurt õõ-nearuumi, mille moodustawad sajad ja sajad saale, kääte, tube ja tunnelid. Minult mu mehe haiglane t'eloom mõis selle linna üles leida. Sest see on t'epoolset suur linn, mille t'änawad moodustataise tunnelitest ja käätebest, kuna üksikutesse rühmadesse ja kobaratesse koondunud saalid ja toad esitawad teatud mõttes äk-sikuid maju. Ja milline kummaline muinaslinn see on? Nagu oleks ta toodud Tuhatus-õõ muinasjutude ilmast idelikusse! Wee tõusu ajal katab meri selle kalju üleni kinni ja siis näib, nagu seisaks kogu linn wee all. Selle linna alnad raiuti teemanikowasse graniitka-ljusse ja warustati siis poolemeetri paksuste, õhutihedate klaasruutudega; tubasid, kääte ja t'änawaid walgustawad tuhandes elektrilam-bid, nii et siin kõik särab ja sädeleb, enam kui päikse kääs, seda enam, et siin seinad kõik wal-guse mitmekordsetl tagasi paislawad. Kõik on siin kristallist, jaspisest, maarjalakast, ametüstist, ja kui põlewad kõik lambid, on walgus t'ewest pimeslaw. Seejuures lohab meri õõd ja päewad oma laulu meie kõrwadesse, kord paiskub ta wahases hoo vastu meie wangimaja wanku-mata müüre, kord helistab ta waitist, unista-wat uinulaulu, nagu tahaks ta mu walu wähen-bada või wähemalt uimastadagi.

Minu korter asub ülemisel korral. Mu toad on kõrged kui kirikud ja sama pimedad; kuid ükski naine ilmas ei mõiks igatjeda ilu-samaid, rikkamaid ruume, kui nad minul ole-mas. Oh, siin mõis kõike leida, mis naisstele rõõmu mõis valmistada! Kallid, ilusaid riideid, muinasjutulist ilu, wärtuslikke ehteid, wai-pu, suurepäraseid mööbleid, eesriideid — ühe sõnaga: kõik, mida iganes oskab wälja mõtelba kõige hellitatum matle ja ülekligsem toredus! Kõik on siin olemas ja kõik on minn omandus! Pole midagi, mida ma mitte ei saaks

kui ainult seda soovin, ainult ühte nõuan ma asjata: Wabadust! Olen wangi kuldpuuris ja tean ainult üht teed, et wabaneda. Kuid seda teed ma wihtan. Wõiksin ainult kõik andeks anda ja unustada, kui tahaksin Edmundile ütelda: „Su elu on minu elu, sinu kuriteod ja saladused on ka minu kuriteod ja saladused. Mine ja kogu warandust, ialgi ei taha ma sinult küsida, kus kohalt sa nad oled wõtnud!“ Kui ütlesin talle: „Raotan oma mälestusest kõik, mis ma siin saarel näinud, unustan nende ohwrte surmarõgina, kes sinu poolt minu silmade all tapetud; ma ei taha tulewikus enam tähele panna upujate surmakisa, ei taha näha merest tõstetud abi ja halastust paluwaid käsi, sest ma armastan sind ja usun sinusse!“ Ah, kui ma nii räägiksin Edmundiga, siis oletasin ma lohe waba! Kuid ma olen tumm ja ei suuda nii wastata! Pean siin surema, sel Pen-saarel, kuid tahan paluda weel wiimse hingetõmbuse: „Jätsand, ole kõigile neile waestele ja õnnetutele inimestele armulise, kes siin Pen-rannikul oma surma on leidnud!“

14. m a i l. Juba kolmat päewa wiibime mere all, ja wana Clair de Lune, kes igapäew minu juures käib, ei tea mulle midagi head Jasper Weggigi kohta teatada. „Ta on ülewal kaljutipul,“ ütles ta, „ja kui tal seal küllaldaselt toitu oleks, küllap ta siis juba selle aja üle elab.“ Ka mu mees teab, et Jasper seal ülewal wiibib, ei tee sellest aga wäljagi. Gila õhtul, kui päike juba hakkas loojenema, astusin wälja rahnu kaanele, kust wõib näha saarele, ja ma nägin selgesti jänkjat udu, mis kattis kogu saart. See on hirmus tunne, kui tead, et inimesed, keda meie armastame, wiibiwad hädaohus ja peawad nõnda ütelda meie silmade ees hulkuma, ilma et neile appi wõiksite rutata!

Ja ma ei oska midagi warjata, kõigest kõneleb mu film awalikult! „Su sõbrad mõtlewad wist tulewikus pikalt järele, enne kui nad jälle Pen-saarele sõidawad!“ ütles mu mees pilkawal toonil. Ma ei wistanud sõnagi. Mida oleksin wõinudki wastata?

15. m a i l. Minewal õil walitses saarel äge torm, läktime kaljutäanele, et waadelda seda hirmust sündmust. Tormi algus oli hommikul ja wälgud sähwistid uti kiiresti ükstetse järgi, nii et kogu taewalaotus näis olewat üksainus tulemeri. Seda hirmust waatemängu ei unusta ma wist ialgi. Saarele läänud waesed päriskmaalased jooksid ehmatanult edasi-tagasi, et kaitset leida Jumala wiha eest, mis kõiki neid ähwardas surma ja hukatusega. Täna hommikul kuulsin, et meie maja olla maha põlenud; ma ei tea, kas pean selle üle rõõmu tundma wõi

kurwastama. Mõilen kogu aeg ainult oma sõprade peale. Päewad-ööd mõilen ja unistan ainult Jasper Weggigi.

16 m a i l. Praegu kuulen, et meie majas olla wiibinud ka keegi wõõras, keegi doktor Duncan Gray Chicagost. Ta jõudis minewal nädalal ühes Edmundiga siia ja kawatsest siin teaduskäsi uurimisi ette wõtta. Mu mees ütles, ta ei sallida seda inimest, olla aga siiski lubanud, et ta kaasa tuleb. See õpetlane asus parajasti meie majas ja korraldas wist igasugu katseid, kui wälk maha sähwatas ja maja süttas. Karbetakie, et Gray seejuures surma on saanud. Ka mu mees oletas seda täna ja oli selle üle koguini kannis rõõmus. Kuid Jasper? Mis teeb Jasper?

16 m a i l (hiljem). Parajasti olin läinud läbi suure saali tagaseinas asuwasse tuppa, kui midagi sündis, mis mu werelöögi seisma pani. Oli, nagu kuuleksin ma waitist sofnat, ja oletades, et see on mõni teener, küsisin ma: „Kes seal on?“ Ma ei saanud wastust, ja kuna mind aegamisi waldas hirm, tahtsin ma peaaegu juba ära jooksta, kui äkki tundsin, et üks käsi mu kääst kinni haaras. Pöörasin ümber ja nägin oma ees Jasper Weggigi, kes oli tulnud, et mind päästa!

16.

Rosamunde avab raudvärawa.

Meil polnud aimugi, et Gray nii raskesti haawata oli saanud ja seisime, kui ta nüüd maha langes, nii nõutult ja hirmunult kohal, nagu oleks wälk meie wahete tunginud.

Dolly Benn oli imestamiswäärsel wiisil estmene, kes teadwusele ärkas, ja kuna ta ka weidi merikoolis oli käinud, teadis ta mõndagi haawadest. Tema paluski arstile estmest abi.

Kiirelt kiskus ta arstil riided seljast ja leidiski õnnelikult kaks haawa: üks neist oli pärit polüübi imemiskäsnadest, teise oli arst iseenelele oma noaga löönud, kui ta eluka jala otsast oli lõiganud.

„Hoidke Teie lampi, Ceth Barker,“ kamanudas pois, „ja Teie, Beeter Bligh, lõigate oma noaga lai riidetükk oma särki küljest.“

Pool minutit hiljem oli Beeter oma särki pooleks lõiganud ja Dolly pesti arsti haawad rummiweega puhtaks, mille järele ta haawad sääraste hoole ja wäledusega kinni sidus, et wist iga haigemaja-arst ta üle kadestust oleks wõtnud tunda.

„Mist pole tähtis,“ ütles ta siis. „Kui polüübi imemiskäsnad pole mürgised, siis para-

neb haam mõne päewa jooksul, ainult ma kardan, et arst küll esialgu jalul ei tohi seista."

Samal filmapilgul kuulsime oma peade kohal inimlike hääl, nagu hääts keegi oma isikilise kohale, — justament üle värava.

"Rustuta lamp, Barker!" jostitas Peeter Bligh kähisewalt "Rustuta lamp, sest tullakse ju vaatama, kurabi pärast!"

Muttu kustutas Seth Barker lambi, mille peale meie kõit seina ääre üksteise läheduses maha kukitasime.

Nii mööbus umbes kümme sekundit — surmahirmus, kuna meie pea kohal kajastid toored ja laredad mehehääled.

Siis awati ülewal uks ja wägew walgus tungis esile, mis kogu ruumi kiirgama pani, ainult meie jäime õnnelikult pimedusse.

Samal ajal waatas keegi habetanud mees alla ja olis midagi walgest ruumipõhjust.

"Pole enam siin," lausus ta, nagu kuulskid ta sõnad kellelegi ta selja taga seiswale isikule. "On juba eemale toimetatud."

"Wäga õige, nabikael!" wastas teine hääl wihaselt. "Miks ei pannud sa waadile kohe kraani külge, kui teadsid, et temas rum peitub? Ja sellega löödi wäraw jälle kinni ja meie wõistime wabamalt hingata.

See hoiatus oli wäga kasulik, sest muutsime filmapilfselt palju ettewaatlikumaks ja targemaks, pärast seda kui teadsime, et meid uued hädaohud waritsewad.

"Ainult taha, poisid!" manitsesin sofnal. "Määrkida tohime ainult siis, kui see on ilmtingimata wajalik. Barker, walgust!"

Barker lasti elektriwoolu lampi ja meie nägime jälle.

Gray ärkas jälle teadmusele ja weerand-tundi hiljem istus ta jälle rahulikult oma kohal, ainult seljaga wastu kaljut tugebes.

"Teie olete tublid inimesed," seletas ta südamlikult, "ja ma tänan Teid kõlki, et mulle abiks olete olnud. Palun, Dolly, kahmaka agamu kuue rinnataskusse. Nii — seal leidub pudel wiina, joon Teie terwiseks! Ja nüüd ärge ükski minu eest muretsegu, waid ainult isenehe eist. Üks meie seast peab üles Czerny juure minema, ja ma arwan, kapten, see ülesanne sobib kõige enam Teie isikule."

Ütlestin, et lähen heameelega üles, kuid ainult siis kui selleks aeg kätte on jõudnud. Esialgu polnud see filmapilf veel käes. Senni kui inimesed meie peade kohal veel ärkwel on ja edast-tagast jalutawad, et pääsels ma nagu

nii elusalt Czerny pale ette. Pidin nii siis ootama, kunni ülewal kõit waltseks jääb.

Meil oli igal mehel paar kuuwikut taskus, mis meie eila ettewaatlikult tasku olime pistunud, nagu see merimehe juures wiistks on. Ja kuna ka meie weepudel täidetud oli, asetastime end hästi mugawalt pikali ja söime-joime, nii kuidas see just wõimalik oli.

Mida enam ma meie seisukorra üle järele mõtlestin, seda selgemaks sai mulle, et doktor Duncan Gray'l ikielik õigus on, kui ta just mulle soowitas, Czerny juure minna.

Peale paari kuuwiku, mida näristime, polnud meil muud sõõntist ligi, ja ka juua polnud midagi peale kaasawõetud wee, sest järweks, kus meie palüübi olime tapnud — leidus ainult soolane meriwesi.

Ja ülewal oli saar oma lämmastawa uduwinetifega.

Seega oli kõige parem, kui mina kui oma meeskonna juht kunagt, astun Czerny ette ja palun temalt ulualust ja süüa.

Ei teeks ma seda mitte, siis ei tohtinud meie ka mitte enam sija jääda, waid peastime ümber pöörama ja saarele tagast minema, igawest und ootama.

Õhtupooliku weestime pooluinatus, nagu seda teewad kõit wäsinud ja näljas inimesed, kel midagi muud pole teha.

Alatafa kõnelsti meie peade kohal, ja kogu aeg kuulsime ookeani ühtlast, tuhmi loksumist; ei tea, kui kõrgel ülewal õige asus meri?

Õlime kindlasti õige saladuslikul ja kummalisel kohal: ookeant kaljulossis mere all, wõib olla, penikoorem kalbast ja mõnisada sülda weepinna all.

Põpüks, kella kümne paigu õhtul, kui meie peade kohal kõit oli jäänud wugusaks, mert aga läinud seda tormikamaks ja kohin wägewamaks, otjustastin ma, et lähen ü'es.

Arwastin, et need paar inimest, kes weel ülewal wõitfid olla — et kuule wist minu samumude müdinat, sest neist kõlab ju üle lainete möll.

"Lähen Czerny juure, poisid," ütlesin kahkudes, "ja annan talle ülewaate meie seisukorra. Mis minust oleneb, peab kõit sündima; kui ma tagast ei peaks tulema, siis teadke, et ma tulla ei saa. Nii siis julgust ja pea püsti, poisid! Ei tarwitse ometi kohe meelt heita! Oleme ju nii paljugi koos ü'e elanud, ja usun et meie praegune sõit ei jää weel wiimaseks! Jumal olgu meiega!"

(Särgneb)

Hindmõistatus

Nr. 6 (48).

Mees tappis metsas ussi ja pani ta kännule, mille kõrgus 21 tolli. Et sipelgad kännu otsa ei pääseks, määris mees kännu tõrwaga. Kuid sipelgad kogusid prahti kännu ümber, et ussi juurde jõuda. Töö algas pühapäewa öösel kell 24 wastu esmaspäewa. Tööpäewa pikkus oli 18 tundi, kuna puhkuseks 6 tundi tarwitati. Ühe töötunni jooksul jõuti hunnikut $\frac{1}{2}$ tolli wõrra kõrgendada, kuna puhkustundidel hunnik 1 tolli wõrra wajas.

Mis päewaks ja mis tunniks jõudsid sipelgad ussi juurde kännu otsa?

Lahendused tulewad saata „Romaani“ talitusele, Tallinn, Müüriwahe tän. 16 (ilma väljalõigatawa lehetä). Lahendajale nimed awaldatakse „Romaan“ № 9.

Õigete lahenduste saatjate wahel loositakse välja: 1) 1 aastakäik „Romaani“ 1924; 2) 1 anne Ed.Wilde kogutud teostest.

„Romaani“ talitus.

Hindmõistatuse lahendus

Nr. 3 (45)

Paksult trükitud tähed annawad nimetused: Uganja, Sakala.

Õigeid seletusi saatsid:

Tallinnast: Rud. Alber, R. Hacker, Agnes Klaus, Marta Käbin, Jaanus Kaik, Ferdinand Malkow, E. Püss, Alfred Rubin, Karl Saarepera, Olli Sandrok, H. Tiitum, A. Tomberg, Selma Weebermann, Weimann.

Tartust: A. Bergmann, Elmar Herbst, Wiktor Jauram, Linda Kuuse, Robert Keres, Arthur Kukemelk, J. Kuusk, Eugen Reimann, Artemi Soll.

Walgast: Johannes Schulzenberg, Johanna Schulzenberg.

Wõrust: H. Haarmann. O. Kiisk.

Pärnust: Heinrich Bäärs, Renne Jaanson, J. Jaanson, P. Koot, A. Kase, Anna Männik, J. Palk, Aleks. Rebane, Wolter Roots, Ernst Tomingas, J. Põldsam.

Wiljandist: Friedrich Kaswandik, Aleksander Püttsepp, Endel Sepp, Arnold Sepp, H. Sihwer, August Sammul, Elmar Weske.

Rakwerest: Felix Tenneberg.

Kuresaarest: Helene Toomwäli. **Wägewart:** W. Ehrmann. **Laupalt:** Arwid Haas. **Wärskalt:** Helmi Hütt. **Juurust:** Joh. Kullerkupp. **Torist:** H. Kalbus. **Koerust:** Eugen Künnapuu. **Koselt:** Gustaw Lindwest. **Jõgewalt:** E. Mugwa. **Kilingi-Nõmmest:** Adele Odstawel. **Mõisaküläst:** Ella Palu. **Rõngust:** Adolf Tobber. **Kohtla-Järwest:** P. Roots.

Nendest wõitis 1 lauakella Felix Tenneberg, Rakwerest.

„Romaani“ talitus.

U	r	a	l
i	g	a	v
t	a	a	r
v	a	l	u
s	a	n	t
s	i	i	l
A	n	n	a
E	S	a	v
Š	a	a	l
v	õ	r	k
o	r	a	s
O	l	e	v
A	l	b	u

„Romaani“ eesmärgiks on:

tutwustada Eesti lugejatele maailma tähtsamaid kirjanikke rahwuswahelises walikus, seejuures rõhku pannes põnewuse, loetawuse ja rahwaliku keele ning kuju peale.

„Romaani“ sisuks on:

igas numbris peale kolme pikema järgnewa romaani, rida tuumakaid uudisjutte ja ilukirjandusliku wäärtusega iseseiswaid mõtteawaldusi.

„Romaani“ lugemispiirkonnaks on:

kogu riik, sest „Romaanil“ on abitalitused igas linnas, peale selle maal rohke hulk agentuure.

„Romaani“ tellimisi wõtawad wastu ilma iga lisamaksuta kõik wabariigi postkontorid.

Proowinumbrid hinnata!

„Romaan'i“ tellimishinnad 1924 aastaks:

Aasta peale	(24 Nr.)	M. 750.—
½ aastat	(12 Nr.)	M. 400.—
¼ „	(6 Nr.)	M. 225.—
kuu peale	(2 Nr.)	M. 80.—
Üksiknumber		M. 40.—

„ROMAANI“ 1922 aastakäik (18 nr.), hind 500 marka ja 1923 aastakäik (24 nr.), hind 750 marka, kui ka üksikud numbrid (peale mõnede numbrite 1922 aastakäigust) on weel saada.

Talitus: Tallinn, Müüriwahe tän. nr. 16. Telefon 12-53.

Wäljaandja: Kirjastus-osäühisus „ARENG“